

Portret van

PHINY DICK

Illustratrice en schrijfster naast Marten Toonder

W BOOKS

door Eiso Toonder

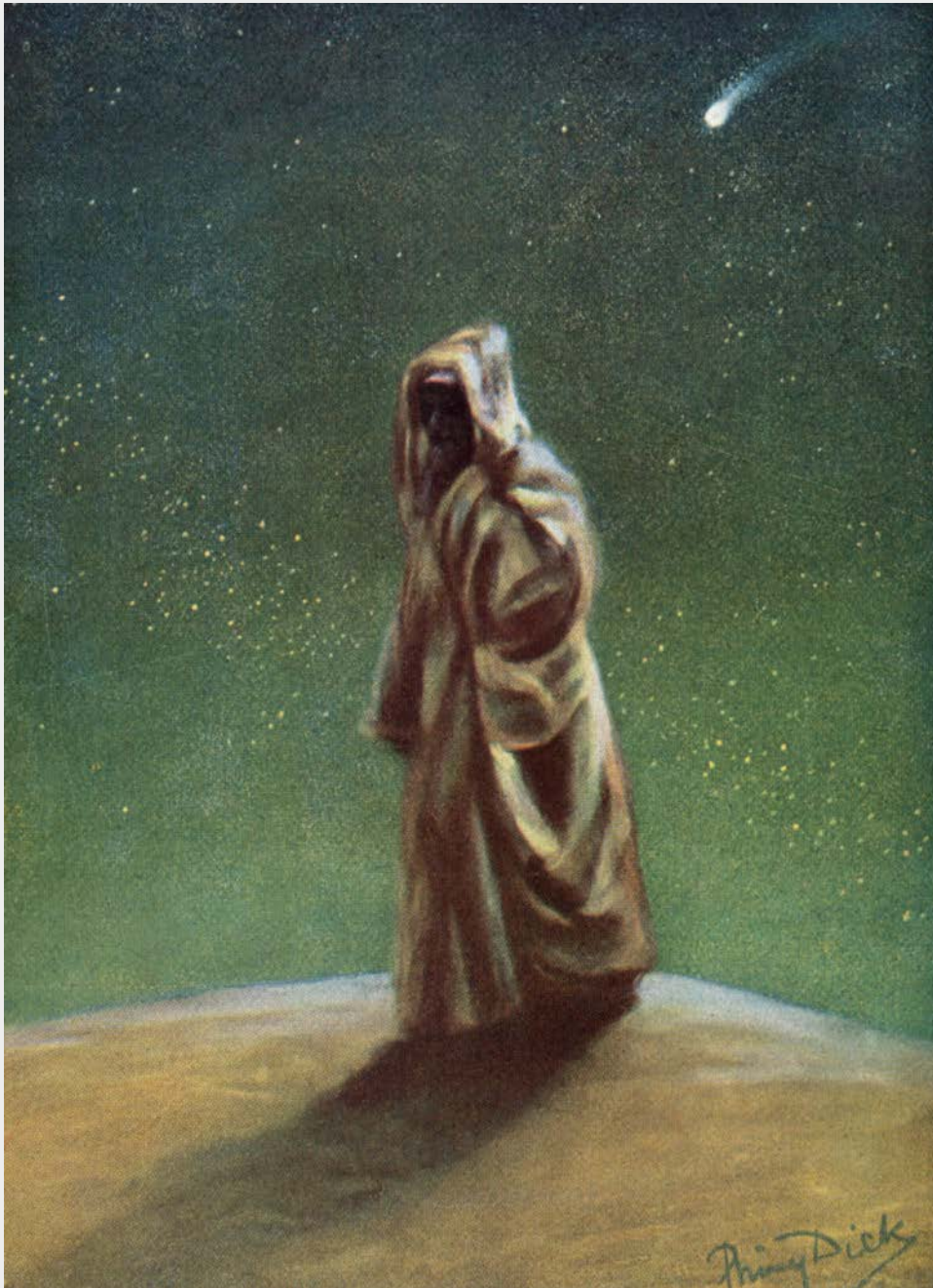
Portret van

PHINY DICK

Illustratrice en schrijfster naast Marten Toonder

door Eiso Toonder

 BOOKS

Inhoud

- 5 De muze van Marten Toonder
door haar zoon Eiso Toonder
- 24 Illustraties
- 50 Schuimpje en Zigzag
- 68 Bibliografie
- 72 Colofon

Jan Gerhard Toonder.
De dag na Bethlehem, 1941.
Een van de vier pastel-illustraties die
Phiny Dick maakte voor het boek.

Phiny Dick met haar oudste zoon
Eiso Jan Gerhard, 1936.

De muze van Marten Toonder door haar zoon Eiso Toonder

Op 14 september 1912 werd Afine Kornélie Dik in Rotterdam geboren.

Maar ik denk dat u haar een groot plezier zou doen, als u die namen meteen weer vergat. Want wie Afine heet (zoals haar moeder), wordt al spoedig Aaf genoemd, of Fine, of – in haar geval – Fientje. En de voornaam Kornélie is gewoon de vrouwelijke variant van Kornelis, zoals haar vader heette. Bovendien vraag je met een achternaam als Dik om pesterijen als je naar school gaat.

Dat waren allemaal redenen om er iets aan te doen. Zodra ze even kon, liet ze zichzelf Phiny noemen en voegde een c toe aan haar achternaam.

Misschien zei ik mama tegen haar toen ik leerde praten, maar dat kan ik me niet herinneren. Voor mij zijn mijn ouders altijd Phiny en Marten geweest – en zo zal ik ook hier over ze schrijven.

Over haar jeugd sprak ze niet veel omdat er kennelijk niet veel over te vertellen viel. Ze was het enige kind van haar ouders en groeide op in een stille, rustige straat in Rotterdam: de Schonebergerweg. Daar was een lagere school gevestigd, waar ze wel naar toe zal zijn gegaan. Maar echte vriendinnen had ze niet; ze was,

volgens haar eigen zeggen, erg eenzellig en trok zich het liefst terug in haar fantasiewereld. Daar hield ze lange gesprekken met haar poppen en verloor ze zich in het boek *Vertellingen van Moeder de Gans*, dat ze kennelijk van een begrijpend iemand had gekregen. Het bevatte sprookjes als Roodkapje, Klein Duimpje en Sneeuwwitje, en was geïllustreerd met door Gustave Doré ontworpen gravures die zo veel tot de verbeelding spraken, dat het eigenlijk niet nodig was om de tekst te kunnen lezen.

Die afbeeldingen, met hun geheimzinnige wouden, zich als mensen gedragende dieren en merkwaardige gebeurtenissen, bepaalden als het ware de sfeer waarin Phiny zich tot in lengte van dagen thuis voelde. Haar ontdekking, tijdens het ouder worden, van A. A. Milne's boeken over *Winnie-the-Pooh*, bevestigde haar vermoeden dat de wereld van de fantasie net zo echt is als de werkelijkheid, en dat beide heel goed samengaan.

Daar moet haastig aan worden toegevoegd, dat haar werkelijkheid niet doorsnee was. Haar vader was namelijk gezagvoerder bij de koopvaardij en maakte voor zijn rederij Van Nievelt, Goudriaan & Co. langdurige reizen naar alle windstreken. Na terugkeer bleef hij hooguit enkele weken thuis, en voer dan weer uit. Daardoor was hij voor Phiny meer een vreemdeling dan een vader; een vreemdeling bovendien, die gewend was om commando's te geven en geen tegenspraak te dulden. De harde stem waarmee hij om thee vroeg of stilte eiste omdat hij naar het BBC-nieuws op de radio wilde luisteren, was in schrill contrast met de vredige sfeer waarin zij zich prettig voelde.

Toch was zijn invloed op haar niet te onderschatten. In de jaren twintig opende zijn rederij, samen met enkele andere maatschappijen, namelijk een lijndienst naar Oost-Azië, en daar kwam hij op te varen. Nu was hij niet alleen een kundige kapitein, maar hij beschikte ook over een zakelijk instinct – en maakte veelvuldig gebruik van de zogenaamde kaplaken-regeling, waarbij vervoerders en cargadoors hem een extra centje in het zwart toestaken als hij hun goederen bij het verschepen netjes en met voorrang behandelde.

Een deel van die centjes belegde hij in aandelen als het profijtelijke *Bethlehem Steel*. En de rest besteedde hij in het verre Oosten aan Chinees tafel- en bedlinnen, een ebbenhouten beeld van Quan Yin, Chinese vloertapijten, een authentiek, ivoren mahjong spel en een compleet, 12-delig, handbeschilderd Chinees servies inhoudende kommen, schalen, platte en diepe borden, theekopjes en -schoteltjes, dat hij bij een kunsthandelaar bestelde en tijdens de volgende reis, maanden later, ophaalde. Vreemd voor iemand met honderd procent Gronings bloed. Misschien zag hij het als een investering die eens veel waard zou zijn?

Maar dan had hij toch buiten zijn echtgenote gerekend. Want die deed wat elke rechtgeaarde Groningse zou doen: ze nam die kostbaarheden in dagelijks gebruik, zonder oog te hebben voor het vakmanschap en de creativiteit waarmee ze tot stand waren gekomen. Zodoende werden de maaltijden voor Phiny een feest. Bij elke hap die ze nam, werd iets meer zichtbaar van het landschap dat een kunstenaar in zachte tinten op de kom of het bord had aangebracht: rijstvelden,

de tuin rond een pagode, een bergstroompje met boogbruggetjes, puntdak-woningen op palen in een meer... Elk stuk servies toonde een andere voorstelling van een wereld die voor Phiny vreemd was, maar waar een vrede en harmonie van uitging, die haar aantrok en die haar nooit meer heeft losgelaten.

Tegen het einde van de jaren twintig verhuisde het gezin Dik naar het Burgemeester Meineszplein 29-b te Rotterdam. Het zal geen toeval zijn geweest dat in het belendende pand, 29-a, al geruime tijd een andere gezagvoerder van Van Nievelt, Goudriaan & Co. met vrouw en kinderen woonde – want sommige rederijen belegden in onroerend goed, dat ze dan tegen een zacht prijsje aan hun kapiteins verhuurden. Hoe dan ook, de burens heetten Toonder en waren eveneens van Groninger afkomst. Aan vader Toonder was dat te horen. Hij knauwde op zijn woord'n als een echte Warffumer – en dat was hij dan ook. Zijn vrouw daarentegen sprak keurig ABN, want ze was in de provinciehoofdstad naar een Hollandse school gegaan. Ze hadden twee zoons: de veertienjarige Jan Gerhard, en Marten, die enkele maanden voor Phiny zestien was geworden.

Voor Phiny moet er toen een nieuwe wereld zijn geopend. Ze was tot dan opgegroeid in een maatschappij die hoofdzakelijk uit vrouwen bestond: haar moeder, haar tantes Toos en Fien en de leraressen op haar meisjesschool. De enige man die daar soms enkele weken naar binnen drong, was haar vader die ze als een bullebak ervoer. Maar de jongens van Toonder brachten schoolvrienden mee naar huis, hadden

interessante gesprekken en speelden bridge. Het is dan ook geen wonder dat ze onder de indruk was, zéker van de oudste, die Marten. Later heeft ze zich wel eens laten ontvallen dat het liefde op het eerste gezicht was.

Maar Marten schreef in zijn autobiografie (*Vroeger was de aarde plat*, De Bezige Bij, 1992): “Wat had ik met dat vreemde kind te maken? ... Een koele groet van beide kanten was het begin.”

Op die ongerijmdheid heb ik geen antwoord. Laten we het erop houden dat de waarheid ergens in het midden lag. In ieder geval gingen ze samen op dansles bij de school van Meyer & Fils op de Henegouwerlaan; en het lijkt me heel waarschijnlijk dat ze het aldaar geleerde in haar ouderlijk huis in praktijk brachten met behulp van een stapel 78-toeren platen. Die bestond voornamelijk uit puur Argentijnse tango's die afgespeeld konden worden op een knots van een His Master's Voice grammofoon. De platen hadden eens het passagiers-eetzaaltje van een schip op de Rotterdam-Zuid Amerika Lijn opgevrolijkt en waren door vader Dik in de woonkamer geïnstalleerd.

Dit was de onbezorgde tijd van de Roaring Twenties – en beiden hebben er volop van genoten. In de weekends bezochten ze de bioscoop waar altijd wel een Hollywood-productie vol muziek, dans en zang te genieten viel; of ze gingen naar Pschorr aan de Coolsingel, met de van onderen belichte vloer, waar ze de foxtrot, de quickstep of de charleston dansten. Ze experimenteerden met spiritisme en raakten geïnteresseerd in theosofie en esoterie. Het was een periode waar Phiny later nog vaak nostalgisch over zou praten, en waarvan

ze de muziek van toen bleef verzamelen en beluisteren. Geen wonder. In die paar jaren ontpopte ze zich van een stil, ingetogen meisje tot een extraverte, jonge vrouw.

In juni 1931 behaalden ze beiden hun schooldiploma, en de dag daarop scheepte Marten zich als passagier in op het s.s. *Alcyone*, want kapitein Toonder beloofde hem met een retourreis naar Zuid-Amerika. Aan die ervaring hield zijn zoon twee ontdekkingen over: zijn fascinatie voor de spelingen van weer, wind en water; en bovendien dat je van tekenen je beroep kunt maken. Hij ging tekenaar worden.

Phiny begroette die beslissing met groot enthousiasme. “Net iets voor jou!” schijnt ze gezegd te hebben. In de paar weken tussen zijn terugkeer en zijn verplichte aanmelding bij de kazerne in Kampen voor zijn dienstplicht, volgde hij dan ook bij de Rotterdamse kunstacademie enkele lessen, die echter weinig inspirerend bleken te zijn.

Gelijkertijd veranderde het leven van Phiny. Aan het welvaren van haar vader kwam namelijk een ruw einde als gevolg van de economische crisis. Zijn investeringen in aandelen kelderden, zijn schip werd uit de vaart genomen zodat hij (weliswaar tijdelijk) zonder werk en kaplaken-inkomsten kwam te zitten. Er diende dan ook drastisch bezuinigd te worden. Het gezin Dik verhuisde naar het Kerkpad 16 te Soestdijk, waar men van alles rechtstreeks van de boer kon betrekken.

Op aanraden van Martens moeder ging Phiny studeren voor apothekersassistente. En ik vermoed dat ze toen ook de schriftelijke cursus tekenen van Percy Bradshaw is gaan volgen.

Marten kwam namelijk vrijwel elk weekend vanuit Kampen op bezoek – en dan spraken ze natuurlijk vaak over zijn beroepskeuze en over hun toekomst. Bovendien bevond het Kerkpad zich op loopafstand van het Baarnse bos. Dat was een magere variant op de sprookjeswouden van Gustave Doré, maar met een beetje fantasie kon men ook daar verborgen levensvormen en vreemde avonturen vermoeden.

Phiny vond tekenen trouwens best leuk. Als schoolmeisje zat ze al schetsjes te maken, maar de nodige techniek ontbrak. Die kon ze leren van Bradshaw – een begaafde Engelse illustrator die nog ambachtelijk te werk ging: eerst alles leren over anatomie, dan de beweging van hoofd en ledematen, vervolgens gelaatsuitdrukkingen, daarna de weergave van stoffen, het werken met licht en schaduw, enzovoort.

Ze heeft zijn grondige, ambachtelijke cursus, in keurige verzamelmappen bijeengehouden, altijd bewaard en vaak geraadpleegd. Die lessen waren een goede investering, in tegenstelling tot de opleiding voor apothekersassistente. Dat beroep heeft ze slechts enkele, met slechte ervaringen gevulde weken in Rotterdam uitgeoefend.

Daarna werd ze intern leerling-verpleegster in het Coolsingel Ziekenhuis, onder het regime van de hoofdverpleegster, tante Lida – een zuster van vader Dik, die vooral niet de indruk wilde wekken dat ze haar familieleden voortrok, en Phiny daarom belastte met de meest onsmakelijke taken.

Intussen was Marten afgezwaid en trachtte als tekenaar aan de man te komen. Hij verkocht enkele afleveringen van zijn stripje *Tobias* aan het tijdschrift *Ideaal*, en zowaar een dagstrip,

Bram Ibrahim, die van 6 februari tot 23 juni 1933 in de krant *De Nederlander* heeft gestaan. Maar het was duidelijk dat hij de routine miste om als zelfstandige een geregeld inkomen te realiseren. Toch was dat nodig. Want op 14 mei van dat jaar verloofden Marten en Phiny zich – en uit zo'n gebeurtenis vloeit meestal een huwelijk voort waarbij de man zijn kostwinnerskunde moet bewijzen.

Hij aarzelde dan ook niet om te solliciteren toen de Nederlandsche Rotogravure Maatschappij in Leiden een tekenaar zocht. Hij werd op proef aangenomen en op 30 oktober dat jaar startte hij daar zijn loondienst.

Phiny was intussen patiënt geworden in het hospitaal waar ze werkte. Ze werd namelijk ernstig ziek, en men stelde een infectie van de hartspier vast. Ze overleefde op het nippertje, had een bijna-doodervaring en moest veel en langdurig rust houden in haar ouderlijk huis in Soestdijk. Al beterend zal ze ongetwijfeld Bradshaws cursus nader hebben bestudeerd, zéker toen haar verloofde haar tijdens een weekendbezoek vertelde dat hij een betrekking als tekenaar had gekregen en dat hij de door de Rotogravure uitgegeven weekbladen *Unicum* en *Cinema & Theater* moest vullen met strips en illustraties.

Nu kom ik even in een schemerperiode terecht. Want ergens in deze tijd keerde ze Soestdijk de rug toe en trok ze bij het gezin Toonder in. Woonde dat toen nog in Rotterdam, of was het inmiddels verhuisd naar Oegstgeest, een randgemeente van Leiden? En hoe kwam het dat ook zij betrokken raakte bij de publicaties die Martens werkgever verzorgde?

Phiny Dick en Marten Toonder in Denemarken, te gast bij het dagblad *Aarhus Stiftstidende*, dat met groot succes de *Tom Poes*-beeldverhalen plaatste, september 1948.

Want van 15 april 1934 tot en met 24 maart 1935 konden de lezers van „*Extra*” Magazine (een door de NRM geproduceerd weekblad voor C. Jamin) haar strip *De stoute streken van Stip en Stap* volgen, en meteen daarop gedurende twee jaar het paginavullende *Doris en Daantje* (waarmee zij de eerste vrouwelijke stripauteur van Nederland werd – maar dat terzijde).

Bovendien was er het *Nieuwsblad van het Noorden*. De oprichter en eigenaar van die krant, Jan Abraham Hazewinkel, een verre achterneef

van Martens moeder, was enkele jaren terug op zoek geweest naar een “tekenend familielid”. En hoewel Marten daar prompt op had gereageerd, liet het dagblad pas begin 1934 weer van zich horen. Het zocht een nieuwe serie stripverhalen, te starten op 23 maart 1934. Waarschijnlijk door het sentiment van familiebanden gedreven, en geheel tegen de regels van de Rotogravure in (hij mocht geen werk voor derden maken), aanvaardde Marten de uitdaging. Phiny en hij namen de illustraties voor hun rekening, en zijn broer Jan Gerhard ging de rijmende onderschriften verzorgen voor de avonturen van *Thijs IJs*, een poolbeer.

Gezien de hoeveelheid werk die ze verzetten (Marten overdag in de Rotogravure, Phiny overdag aan de eettafel; beiden 's avonds bezig aan *Thijs IJs*) mag het bijna een wonder heten dat ze er in slaagden om “even” in het huwelijk te treden op 31 mei 1935 en een huurhuis op de Warmonderweg nummer 19 in Leiden te betrekken. Omdat Phiny me daar op 24 maart 1936 op de wereld zette, moest haar echtgenoot noodgedwongen tijdelijk haar *Doris en Daantje* overnemen.

Het is jammer dat Marten in zijn memoires nergens melding maakt van het grote aandeel dat mijn moeder had in zijn productie, noch van hun samenwerking en hun gelijk groeiende creativiteit en technische vaardigheid. Misschien heeft hij dat vanzelfsprekend gevonden?

Een feit is, dat hun ontwikkeling als kunstenaar in grote mate werd beïnvloed door een meesterschilder, Johannes Diekman geheten maar zichzelf Eterman noemend. Of hij ook in andere gezinnen een rol heeft gespeeld, is onbekend – maar een feit is dat hij een graag geziene gast werd bij moeder Toonder; dat hij haar zoon Jan Gerhard kennis liet maken met de astrologie; dat hij met vader Toonder, tijdens diens verloven aan wal, de Leidsche Hout in trok, gewapend met schildersbenodigdheden, om daar landschappen op het doek vast te leggen; en dat hij, tenslotte, Marten en Phiny vertrouwd maakte met de geheimen van het werken in pastelkrijt en olieverf.

Mijn moeder bracht zijn lessen meteen in praktijk. In 1937 creëerde ze enkele pastels voor omslagen van tijdschriften die de Rotogravure uitbracht, en daarna specialiseerde ze zich in

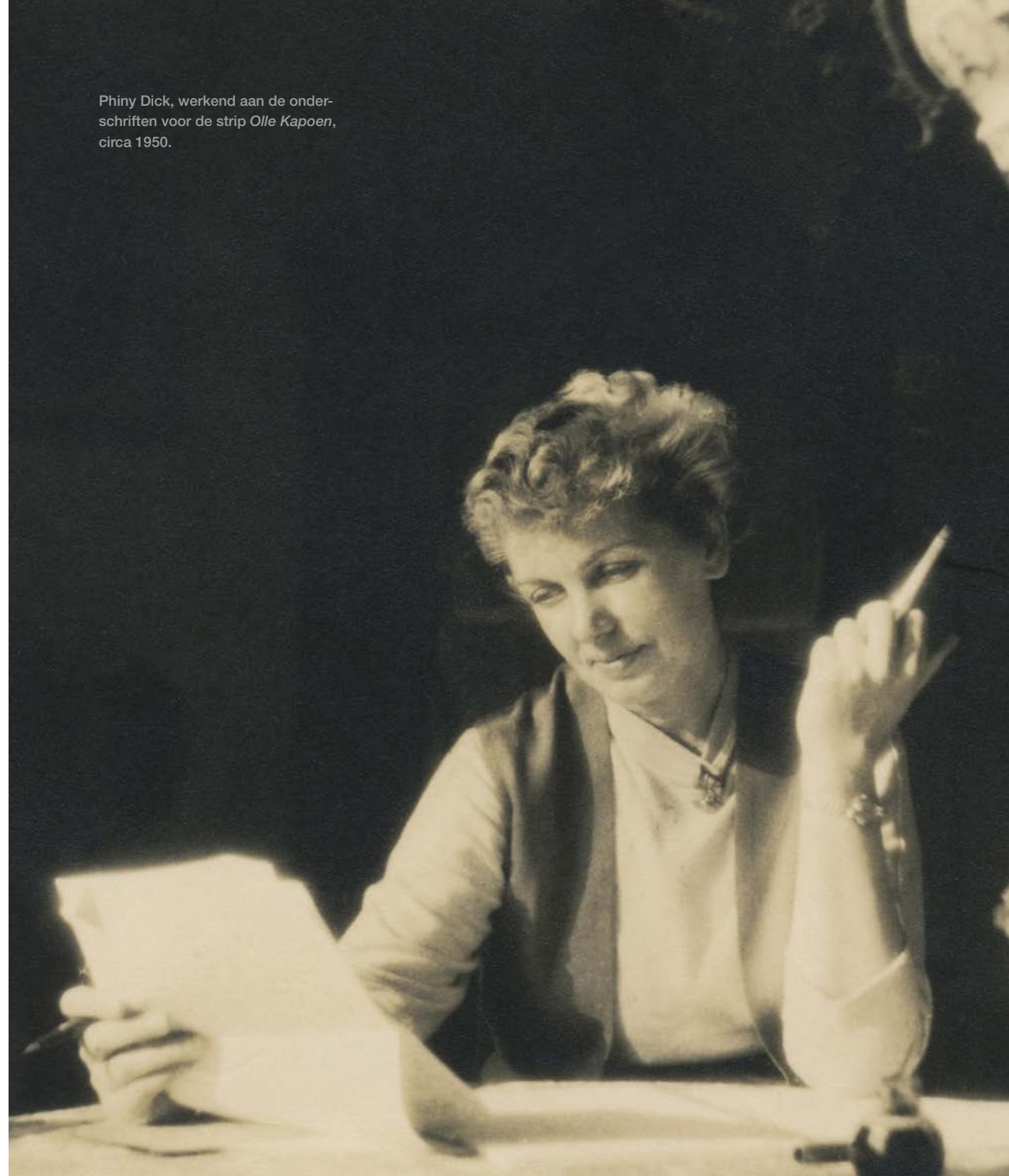
kinderportretten. Die bleken aan te slaan – ze kreeg zelfs betaalde opdrachten van jonge ouders. Maar na enkele jaren was ze op het medium uitgekeken. Haar pastels voor het boek *De dag na Bethlehem*, geschreven door haar zwager Jan Gerhard en door Elsevier in 1941 uitgegeven, waren de laatste die ze heeft gemaakt.

De strips waar ze tot nu toe aan had gewerkt, hadden steeds jongensachtige hoofdpersonen, en die factor bepaalde in grote mate de nogal nuchtere aard van de dialogen en avonturen. De sprookjeswouden van Gustave Doré, waarin ze zich zo thuis voelde, waren er ver te zoeken. Toen ze in 1938 de gelegenheid kreeg om een beeldverhaal te starten voor een nieuwe Rotogravure-uitgave, *Onze Club-krant*, liet ze dat dan ook afspelen in een nieuwe wereld die dichterbij de natuur stond: Poesenoord, en koos als heldin een onschuldige, kwetsbare poes: Miezeliëntje (“die alleen maar tot zevenentwintig kon tellen”).

Dat werk vond ze zo plezierig dat ze een kinderboek ging schrijven en illustreren: *Miezeliëntje en prinses Rosmarijn* (door G.B. van Goor Zonen uitgegeven in 1939). Het had succes en spoorde haar aan om verder te gaan op de ingeslagen weg. In blocnotes noteerde ze in haar open, ronde handschrift de avonturen van *Olli Fant uit Poppelo* (1940), *Pijper, het bosmannetje* (1940), *Suizebol en Bijdepink* (1941), *Pom, Verk en Fop* (1941), *Miezeliëntje en Kakeline de Kip* (1941) en *Pom van de Pomheuvel* (1943), allemaal door dezelfde uitgever gepubliceerd.

Eigenlijk hoort in die opsomming ook haar boek over *Schuiimpje en Zigzag* te staan. Ze was al een heel eind gevorderd met het manuscript en

Phiny Dick, werkend aan de onderschriften voor de strip *Olle Kapoen*, circa 1950.

er waren verscheidene tekeningen voor gemaakt, toen ze van Van Goor te horen kreeg dat de hoofdpersoon, een zeemeerminnetje, eigenlijk niet zo geschikt was voor een kinderboek. Ze droeg geen kleren; vandaar.

Haar nieuwe werkzaamheden als schrijfster hadden een grotere symbiose tussen haar en haar echtgenoot tot gevolg. Niet alleen was hun fantasie op dezelfde golflengte, maar bovendien vulden ze elkander artistiek volmaakt aan. Daardoor konden ze hun creaties uitwisselen en bespreken, maar er bovendien samen aan werken. De ene keer maakte zij de omslagtekening en andere illustraties voor een boek dat ze had geschreven, de andere keer deed hij dat. Ook de series door Marten en Phiny verzorgde briefkaarten die De Muinck & Co in 1941 uitgaf en die ‘menselijke’ scènes uit de dierenwereld toonden, zijn daar een sprekend bewijs van. Het is, dat ze hun prenten signeerden – anders zou alleen een expert héél misschien kunnen zeggen wie van beiden de auteur was.

In de herfst van 1939 had Marten zijn ontslag genomen, zodat hij zijn werk voor de Rotogravure nu als zelfstandige kon doen en verrekenen, en bovendien de vrijheid kreeg om andere opdrachten aan te nemen. En omdat de betere opdrachtgevers in Amsterdam te vinden waren, verhuisden ze daar het jaar daarop naar toe, enkele maanden nadat Nederland onder de voet gelopen werd door Hitlers legerhorden.

De bezetter gedroeg zich aanvankelijk zo netjes, dat het leven bijna normaal verder ging. Voor Phiny betekende dat, dat ze al spoedig haar schrijfpen weer oppakte voor een volgend boek. En voor Marten hield het in, dat hij meer

en meer werk kreeg: illustraties voor korte verhalen die in het *Algemeen Dagblad*, *De Prins* en *De Telegraaf* verschenen, een nieuwe strip, *Japie Makreel*, voor *Doe Mee!* en enkele gagstrips voor de eigenaar van een Weens persbureau, die naar Nederland was uitgeweken omdat hij zich hier, als jood, veiliger achtte.

In maart 1941 begon Marten met *De avonturen van Tom Poes*, voor het dagblad *De Telegraaf* en *De Courant – Het Nieuws van den Dag*. Hij vroeg Phiny om daar de teksten voor te schrijven – maar na de eerste zes afleveringen gaf ze hem die taak terug. Voor haar was Tom Poes opnieuw zo’n jongensachtige figuur vol bedenkingen en listen, terwijl zij zich beter thuis voelde in de wereld van de natuur, waar alles zijn gang gaat in een gezellig soort harmonie en waar het kwaad nooit ècht kwaad is.

Dat was het begin van het einde van hun creatieve samenwerking. Marten werd directeur van een groeiende tekenfilmstudio, moest daarvoor een paar keer naar Berlijn, raakte betrokken bij de illegaliteit; ging, kortom, een ander leven leiden waar zij zich maar met moeite in kon inleven, en waar ze soms – om veiligheidsredenen – zelfs niets van wist.

Op 4 januari 1944 baarde zij hun tweede zoon, mijn broer Onno. Maar de voorzieningen in het hospitaal waren door de oorlogsomstandigheden zodanig, dat Phiny, na een nieuwe bijna-doodervaring, enkele maanden lang roerloos op haar rug in bed moest liggen om een trombose in haar rechterbeen onschadelijk te maken.

Ze was daar nog maar net van hersteld, toen zes mannen van de Sicherheitsdienst

(de geheime dienst van de SS) op klaarlichte dag ons huis binnenvielen, op zoek naar de ondergedoken Weense jood. Ze stond er alleen voor, want Marten was in zijn studio’s. Hoe dat verliep en hoe dat is afgelopen, zullen we nooit precies weten (ze heeft er nooit meer over gepraat) – en dat is misschien maar goed ook. Maar deze gebeurtenis moet haar een trauma hebben bezorgd dat ze diep, heel diep wegstopte en waar ze nooit meer aan herinnerd wilde worden. En dat gold eigenlijk voor die hele oorlogsperiode: de haat, dood, verminking en vernieling die om haar heen woedde, was strijdig met alles waar ze in geloofde. In haar denken en in haar verhalen overwon het goede altijd; maar in deze werkelijkheid waren er geen winnaars, alleen maar slachtoffers.

In haar nalatenschap bevinden zich vele manuscripten, onder meer voor kinderboeken die ze omstreeks de bevrijding startte en nooit voltooide. Eén tekst is misschien bestemd als voorwoord voor een herdruk van haar *Pom, Verk en Fop*, en typeert haar gemoedsgesteldheid in die periode. Hij is gedateerd *Zondag 22 April ’45*, zo’n twee weken voor de Duitse capitulatie. Enkele zinnen daaruit:

Dit boekje werd voor de Oorlog geschreven, toen alles nog zo vredig en prettig was. En ik vraag me wel eens af of het bos waar Pom in woonde, zal blijven bestaan. De legers staan er nog maar 10 of 5 kilometers vanaf!

Arme Pom! Hij heeft het vast niet gemakkelijk gehad deze jaren en hij is lang zo dik niet meer dan 5 jaar geleden. In zijn voorraadhok woont Rits de eekhoorn, die van niet-Arische afkomst was. En dan

Verk! Hoe is het met Verk gegaan? Ik heb er wel zo’n idee van. Z’n gordel is wat breder geworden en er hangen tassen aan, waar Geheimzinnige Dingen in zitten. Ja, Verk is vast een Illegale Ever geworden. Uil is natuurlijk ook een Illegaal Iemand geworden; hij zit zelfs in de Top, en dat wil wel wat zeggen. Verder schrijft hij elke dag een Illegale Brief die hij dan zelf naar iedereen brengt. Nee, gezellig is het niet meer bij Uil, want de bussen waar altijd knapkoekjes in zaten, zijn nu leeg en staan maar te verroesten.

Dan is daar Toel! Die doet ook heel Nuttig Werk, want in alle gangen die hij ooit gegraven heeft, wonen nu onderduikers. En dan is er verder iets droevigs gebeurd, want Kras is er niet meer en niemand heeft hem ooit weer gezien. Dat komt omdat Kras ook illegale dingen deed en tegelijkertijd lui en slordig was.

Hoe zou het met Plum zijn gegaan in deze jaren? Plum is nog altijd gul en gezet. Kwade tongen beweren dat hij zwart handelt en dat hij een louche figuur is. Maar dan zou Uil nog eerder louche kunnen zijn, want die is lid geworden van de Cultuur Kamer, door zijn vroegere functie van Secretaris.

Het kan nog een week, een maand of twee maanden duren voordat ze bevrijd zijn, en wanneer het bos dan niet platgebrand is, zal ik er weer eens naar toe gaan om te zien hoe ze het allen maken, en dan zal ik weer een Vrede-boekje over hen schrijven, waarin kleine avonturen als “een eiland ontdekken”, of “een overstroming”, of Een Begraven Schat Vinden de grootste sensaties zullen zijn. Phiny Dick.

Helaas heeft ze dat bos nooit meer bezocht. In 1948 bracht ze nog een derde deeltje van haar

Miezelientje-serie uit: *Miezelientje en Wol de beer* – en daarmee was haar loopbaan als auteur van kinderboeken ten einde. Ze kon haar gedachten niet langer richten op ‘de onschuldige wereld van het kind’, zoals ze later zei.

Maar ze is nog wel een tijdlang blijven schrijven voor een wijder publiek in een ander medium. Meteen na de oorlog was er bij de dagbladen namelijk grote vraag naar beeldverhalen, en omdat Martens studio de benodigde talenten nog niet in huis had, vroeg hij haar om een nieuwe serie op te starten. Dat werd *Olle Kapoen*, die op 22 oktober 1945 in het *Amsterdamsch Dagblad* voor het eerst verscheen en een jaar later door het *Algemeen Handelsblad* werd overgenomen. Ook in het buitenland raakte hij gepubliceerd. In het *Norsk Ukeblad* heette hij Tobias, in het Zweedse weekblad *Vårt Hem* was zijn naam Ole Kapon, maar het *Svenska Dagbladet* noemde hem Barney Bump, en als Chapon stond hij in de Franse kranten *Le Républicain Lorrain* en *La Croix*.

Olle Kapoen was duidelijk familie van *Pom*, maar hij miste diens onschuld en naïviteit. Toch heeft Phiny *Olle Kapoen* zo’n tien jaar lang geschreven, en de eerste veertien verhalen ook getekend en geïnk – totdat de studiomedewerkers dat werk van haar konden overnemen.

Omdat Amsterdam te zwaar beladen was met slechte oorlogsherinneringen, verhuisden we in het bevrijdingsjaar naar het Gooi. Daar, op de Amersfoortse Straatweg 95, op de grens tussen Bussum en Laren, begon een nieuw samenleven dat langzaam maar zeker uitgroeide tot een routine. Op dinsdag en vrijdag ging

Marten naar zijn studio in Amsterdam; de andere dagen, inclusief de weekends, trok hij zich op vaste tijden terug in zijn werkkamer waar hij de correspondentie behandelde, het werk van de tekenaars en schrijvers corrigeerde en de tekeningen en teksten voor zijn *Tom Poes*-verhalen verzorgde. De onderschriften daarvan liet hij Phiny altijd lezen (ze was en bleef zijn belangrijkste publiek), en verder vertelde hij tijdens de maaltijden wel anekdotes over ‘de zaak’. Maar van de oude, hechte samenwerking van weleer bleef weinig over. Haar met veel plezier geschreven en met humor doorspekte bijdragen aan de rubriek *Logboek van de goede sleepboot Kraak* in het door zijn studio uitgegeven *Tom Poes weekblad*, werden in dank aanvaard – en daar bleef het bij.

Gelukkig kwam Clarissa – een nichtje van Phiny – bij ons wonen, enige tijd later gevolgd door haar zoon Paul, een leeftijdsgenoot van me. Dat was een verrijking. Hij, Phiny en ik bleken over eenzelfde gevoel voor humor te beschikken, dat zich vooral uitte in speciale gezegden en naamgevingen, zodat we al spoedig een eigen taal spraken met uitdrukkingen als eels, eelsjesbaasje, droomdanser, het is voor de poesoes, bol doen, een pluizeren staartje en een stinkeren bekje.

De (sporadische) bezoekers als Piet Beishuizen, die de Philips televisie-afdeling op poten moest zetten, en Gerard Rutten, filmregisseur, werden door ons bedacht met de namen Pébeis en Gérard.

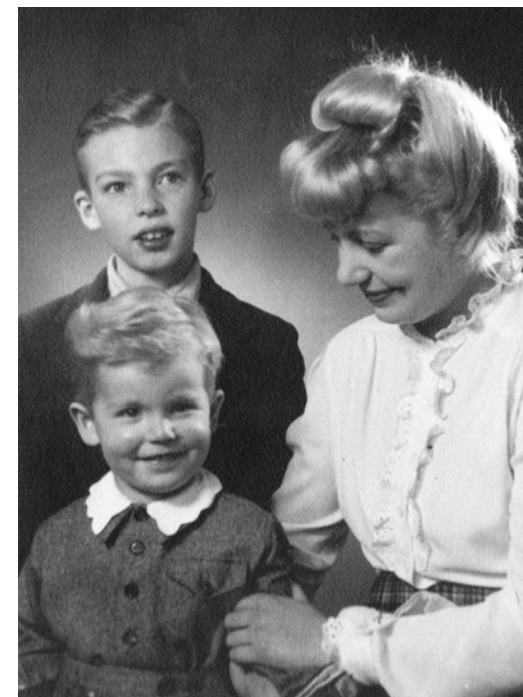
Hans Kattenburg kwam ook wel eens langs. Dat was niet zo verwonderlijk – hij was ten slotte onze achterbuurman. Bovendien was

hij directeur van Hollandia-Kattenburg, en als zodanig had hij boekjes met stalen van verschillende textielstoffen in alle mogelijke kleuren, met of zonder patroon. Die bracht hij eens mee, en Phiny zag meteen mogelijkheden om er wandkleden mee te maken. Met potlood bracht ze het ontwerp aan op doorzichtig papier, knipte de stoffen in de vereiste vorm, voegde er kralen, kantstroken en andere sier aan toe, en naaide dat alles op een ondergrond van vilt. Zo heeft ze in de loop der jaren talloze kleden gemaakt, met voorstellingen van, onder meer, cancadanseressen, tziganes, Sheherezade, ballerina’s, Pierrot en Pierrette. Helaas zijn ze vrijwel allemaal vergaan, verbleekt, versleten...

Ook kwam er een keer Hoog Bezoek in de persoon van Sies Numan. Die beheerde het wereldwijde reclamebudget van Philips, en een paar plukjes van dat budget had hij besteed aan reclamefilms die door Martens studio waren geproduceerd, zodat hij tot de belangrijke opdrachtgevers gerekend werd. Het was duidelijk dat hij een levensgenieter was. Zijn corpulente gestalte liet hij vervoeren door een Amerikaanse slee-met-chauffeur, en hij rookte sigaren van grote omvang. Er werd dan ook exclusieve wijn ingeslagen, Clarissa bereidde enkele hapjes en het meubilair werd gerangschikt tot een informele maar toch keurige praaathoek in de serre.

“Ga toch zitten,” zal mijn vader met een weids gebaar hebben gezegd, nadat er welkom geheten was. Dat deed de heer Numan, en zakte prompt door de stoel.

Er ontstond een pijnlijke stilte, die verbroken werd door uitingen van excuses en het

Phiny Dick met haar zoons Eiso Jan Gerhard en Onno Marten, 1947.

schuifelend overeind helpen van de magnaat. De wrakstukken van het ongelukkige meubelstuk werden discreet verwijderd en vervangen door een steviger exemplaar. Geloof het of niet, ook die stoel begaf het, zodat de bezoeker opnieuw tussen versplinterd houtwerk op de grond kwam te zitten.

Dat was teveel voor Phiny. Ze barstte in onstuitbaar lachen uit terwijl de tranen haar over de wangen rolden.

Het had een moeilijke visite kunnen worden; maar Sies Numan volgde haar voorbeeld ongeremd en van ganser harte.

Olieverfschilderij van Marten Toonder, door Phiny Dick, naar een foto, 1970.

Er was één bezoek waar Phiny en Marten als een berg tegenop zagen: vader en moeder Dik wilden een avond langs komen. Dat zou, wat pa Dik betreft, de eerste keer zijn. Toen Nederland bezet werd, was hij net uitgevaren met zijn schip de *Alioth*, zodat hij de vijf oorlogsjaren lang niet terug kon komen. En toen hij eindelijk weer, intussen gepensioneerd, in Soestdijk arriveerde, een getorpedeerd schip armer en een OBE (Order of the British Empire) rijker, duurde het kennelijk nog een tijdje voordat hij aanvaardde dat zijn dochter getrouwd was met een leerling-

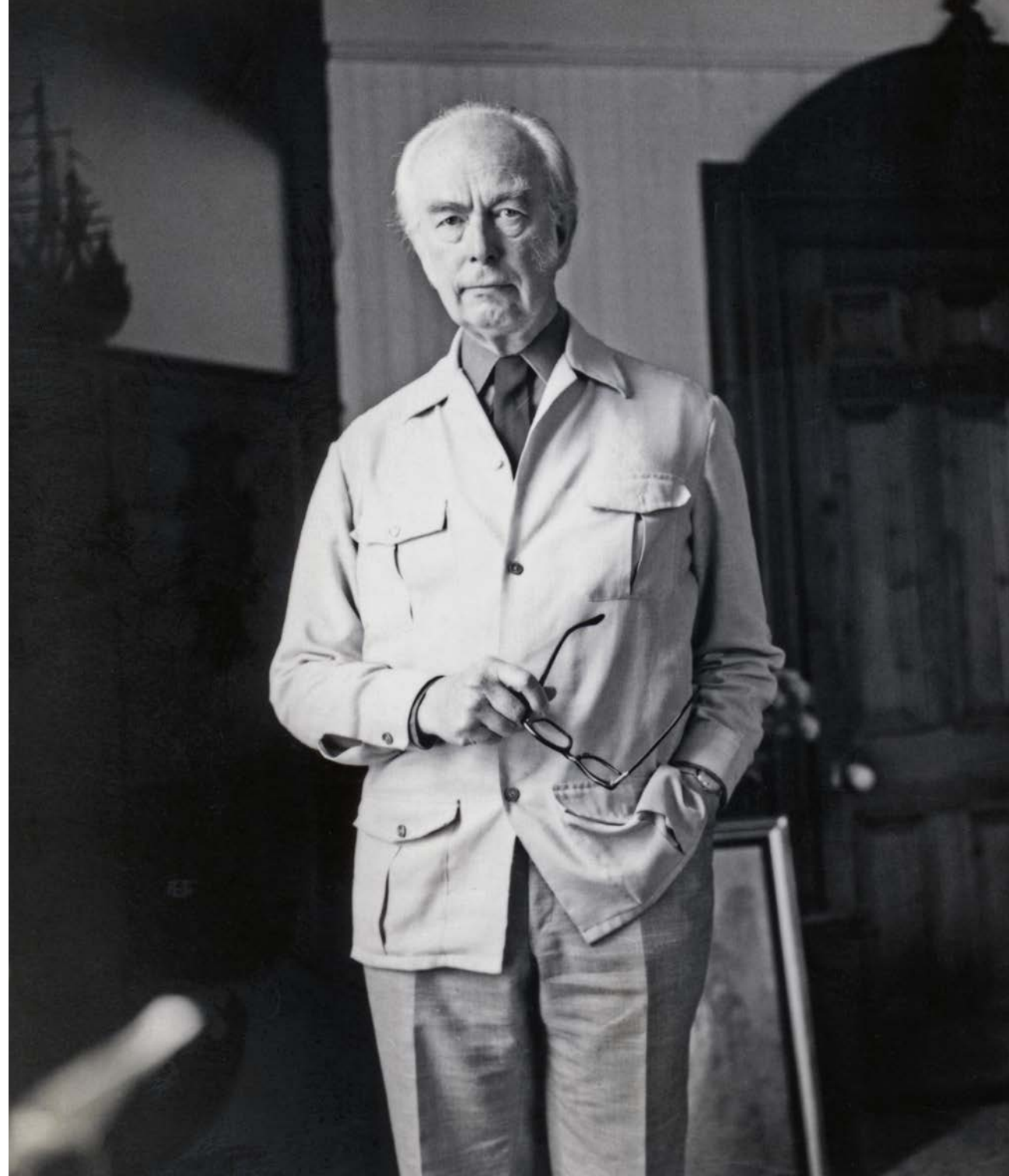
tekenaar. Het feit dat die tekenaar en ook Fientje intussen enige bekendheid hadden gekregen, gaf misschien de doorslag.

Hoe dan ook: die avond begon stroef, met veel stiltes tussen de verspreide opmerkingen. Tot Phiny zich herinnerde dat haar vader vroeger graag kaart speelde en dan op z'n aangenaamst was. Dus legde ze een doosje kaarten op tafel en suggereerde een spelletje poker. Daar ging hij gretig op in – maar de kaarten bleken hem slecht gezind te zijn. Wat hij rondje na rondje in de hand kreeg, deed hem kreunen; wat er op tafel kwam te liggen, kon hij onmogelijk overtroeven zodat hij kreten vol ellende slaakte; en bij het oplezen van de scores sloeg hij zich wanhopig tegen het voorhoofd. Dat was geen toneelspel. Die uitingen kwamen uit het diepst van zijn gemoed en toonden een kwetsbaarheid die voor Phiny zo'n onverwachte openbaring was, dat ze huilend van het lachen aan tafel zat.

Dat haar vader zich daar niets van aantrok en volhardde in zijn dramatiek, was op zichzelf een hoopvol teken: misschien zou het ooit weer goed komen tussen die twee. Maar nee. Onverwacht, op 25 april 1952, overleed hij – zonder dat er nader contact was geweest. Die plot is nooit rond gekomen, zoals dat in striptermen heet.

Toch heeft hij indirect nog veel invloed gehad. Want zijn dochter erfde het handgemaakte ivoren mahjong spel van hem, en daar hadden we nog lang heel gezellige zaterdagavonden aan te danken.

Vele jaren verschaftte die avond feitelijk de enige uurtjes in de week waarin de familie bijeen kwam. Heel soms gingen we dan naar de bioscoop of naar een restaurant, maar veel

vaker werd er speciaal gekookt en kwam er een fles wijn op tafel. De gesprekken waren diepzinnig, over filosofie, astrologie, vreemde verschijnselen, karma en wat dies meer zij. Maar een feeststemming ontstond pas, als Jan Gerhard erbij was. Want die had verhalen te vertellen over het volle leven: de Kring in Amsterdam waar schrijvers bijeen kwamen, de wantoestanden in de Nederlandse filmwereld, het laatste Boekenbal, zijn belevenissen op Ibiza...

Phiny leefde daar altijd van op. Want het praktische doen en laten van de mens in al zijn vormen boeide haar toch net iets meer dan de theorieën over het bestaan. Dat bleek, toen we in juli 1954 verhuisden naar een prachtig pand in Blaricum, op het Achterom 13, met veel woon-, werk- en slaapruiimte. Clarissa was inmiddels het huis uit, de verwachting was dat Paul en ik binnen afzienbare tijd ook ons weegs zouden gaan met ons H.B.S.-diploma, en dan zou Onno – acht jaar jonger dan wij – alleen over blijven.

Toen president Soekarno besloot om alle buitenlanders en staatlozen uit Indonesië te verwijderen, en ook vondelingen, wezen en kinderen zonder status daar het slachtoffer van werden, zag Phiny een mogelijkheid om zich nuttig te maken. Samen met Marten nam ze contact op met een katholiek jeugdtehuis en bood aan om een van die kleintjes op te vangen. De moeder-overste reageerde dankbaar en sloot in haar brief een groepsfoto bij van meisjes die ze onder haar hoede had. Daar konden ze er een van kiezen. Dat deden ze, na lang aarzelen. Want ze waren zich ervan bewust, dat ze de toekomst en het lot van een willekeurig, klein medemensje bepaalden.

In augustus 1957 kwam de negenjarige, uit Chinese ouders in Indonesië geboren Oei Swan Tjin bij ons wonen. De nonnetjes noemden haar Zwaantje – en dat werd haastig veranderd in Jeannette. En toen de moeder-overste in een brandbrief vroeg, of Marten en Phiny zich tijdelijk wilden ontfermen over een tweede meisje, waarvoor nog geen huis was gevonden, gingen ze daar positief op in. Zodoende arriveerde de half-Japanse, half-Nederlandse Maria Louise Honig in januari 1958. Haar roepnaam was Miesje, maar iedereen vond Marilou toch beter.

Ze pasten zich beiden wonderwel aan in dit kille land met ander voedsel, andere kleding, andere gewoonten en een andere mentaliteit. Bovendien had Marilou dezelfde leeftijd als Onno, 14 jaar, zodat ze samen naar school konden gaan. Marten liet dan ook met een gerust hart de dagelijkse opvoeding aan Phiny over, en volhardde in zijn strakke tijndeling.

Maar schijn bedriegt. De meisjes vroegen ieder op haar eigen manier constant om bevestiging dat ze ècht welkom bij ons waren, en Phiny moest er steeds voor zorgen dat ze beiden evenveel aandacht kregen. Eén snoepje teveel gegeven aan de één kon aanleiding zijn voor een emotionele crisis. Jeannette trok zich dan mokkend terug op haar kamer, en Marilou liep de deur uit, weg, zonder te zeggen waarheen. Natuurlijk wilde ze weer gevonden worden – en als ik thuis was, lukte me dat ook altijd. Maar Phiny had het er vaak heel moeilijk mee. Het was overduidelijk dat ze zich aan hun nieuwe ouders hechtten, en het tijdelijk ontfermen over Marilou werd permanent. Door de trage

ambtelijke molens duurde het echter nog vijf jaar voordat ze officieel geadopteerd konden worden en de achternaam Toonder kregen.

De aanwezigheid van de twee jongedames beïnvloedde Phiny niet alleen in haar doen en laten en in haar gevoelens van moederschap, die ze voor de rest van haar leven koesterde. Ze ging zich interesseren in het oosterse denken en in de kunst die daaruit voortspoot. Zo maakte ze kennis met het boek *The Tao of Painting* van Mai-Mai Sze, een introductie met voorbeelden van de Chinese schildertechniek. Daar is ze jaren lang mee bezig geweest: met blokjes zwarte inkt, het penseel in de vuist (en niet tussen de vingers), in enkele rake streken bamboebladeren op papier zettend, en zonder potloodschetsen bomen, bloemen en bloesems in subtiele kleuren weergevend.

Bovendien schafte ze zich een exemplaar aan van het Chinese Boek der Veranderingen, de I Tjing, en leerde hoe ze het kon raadplegen als zij of wij vragen hadden. De antwoorden die we van het orakelboek kregen, waren niet altijd evident, maar dank zij haar intuïtie wist ze er vaak een begrijpbare betekenis aan te geven.

In 1962 besloten Marten en Phiny om in Ierland te gaan wonen. Dat was geen plotseling opwelling. Elf jaar eerder waren ze er voor de eerste keer met vakantie geweest en gefascineerd geraakt door de kracht die er van de natuur uitging, de ‘magie’ (zoals Marten die noemde). Overall waren nog de sporen van een oude, wijze cultuur terug te vinden, die Phiny wellicht herinnerde aan de gravures van Gustave Doré, en die Marten als verteller van verhalen inspireerden.

Die laatste factor gaf waarschijnlijk de doorslag. Zijn zaak, zijn werkgeverschap en de toenemende commercialisering gingen hem steeds meer tegenstaan, terwijl hij eigenlijk veel liever aan zijn *Tom Poes*-strip werkte.

Hij deed zijn aandelen in de Toonder Studio's dan ook van de hand (tot grote opluchting van Phiny, die altijd al had geweten dat hij geen zakenman was, maar een artiest), regelde de voortzetting van zijn andere beeldverhaalseries zo goed als hij kon, en kocht in het kustplaatsje Greystones, ten zuiden van Dublin, een vrijstaand huis met uitzicht op de Ierse Zee. Daar trokken ze op 14 september 1965 in.

Onno kwam mee, maar keerde na een jaartje terug naar Amsterdam. Jeannette kwam mee, ontmoette als studente in Trinity College een Australiër met wie ze trouwde en in Londen ging wonen. Marilou kwam niet mee, want ze had een baan in Amsterdam. En ik woonde toen al in Ierland.

Die verhuizing, het nieuwe land, het reilen en zeilen van de kinderen brachten weinig verandering in Phiny's leven van alledag. Weliswaar nam haar echtgenoot vaker vakantie zodat ze meer vrije tijd hadden om reisjes door Ierland te maken, maar eenmaal thuis nam Marten zijn strakke tijndeling weer op, die zijn echtgenote maar te aanvaarden had. Dat deed ze zonder protest, want omdat hij zich nu geheel kon concentreren op zijn beeldverhalen, nam de kwaliteit van de illustraties en onderschriften zienderogen toe.

Toch kon hij het niet laten om zich intens bezig te gaan houden met de productie door de studio's van de avondvullende tekenfilm

Als je begrijpt wat ik bedoel. Soms reisden ze daarvoor enkele keren per maand naar Nederland, waar het storyboard, de achtergrondmuziek, de stemmen, de achtergronden, de animation dan langdurig en uitputtend besproken werden.

Op 3 februari 1983 vond de première van die film in diverse bioscopen plaats – met de galapremière in het Tuschinski Theater te Amsterdam. Marten en Phiny waren daar uiteraard bij aanwezig. Zoals het hoort bij dat soort gelegenheden, was er halverwege het programma een pauze ingelast – en omdat Phiny voelde dat haar echtgenoot niet blij was met het gedeelte film dat was vertoond en daarover vele woorden wilde wisselen met de producent, liet ze hem alleen toen de lichten aangingen. Ze wandelde wat rond langs gewichtig doende mannen en hun kirrende vrouwen, en kwam op de gaanderij die uitzicht gaf op de zaal. Daar zat een dame thee te drinken terwijl twee kleerkasten van kerels zich in haar omgeving ophielden.

Phiny liet zich niet afschrikken door die figuren, maar stapte naar de dame toe.

“Vind u het erg als ik bij u kom zitten?” vroeg ze. Dat vond de aangesprokene niet erg, en even later waren ze in een gezellig gesprek gewikkeld.

“Maar dat was Juliana!” riepen we toen ze ons daarover vertelde. “De moeder van de koningin!”

“En dan?” zei Phiny. “Ze zat daar zo eenzaam. Ik had echt medelijden met haar.”

Dat was een aspect van Phiny waar ik misschien te weinig over schreef. Ze was heel sociaal voelend. Als ze met Marten tijdens een ritje een Ierse pub binnenstapte, was ze

binnen de kortste keren aan het praten met de plaatselijke schaapherder. En toen ik eens, tijdens mijn opleiding tot chauffeur bij de landmacht, het onzalige idee had om met mijn medeleerlingen en de instruerende korporaal de legertruck te stoppen voor ons huis te Blaricum, teneinde Phiny een verrassingsbezoek te brengen, was ze niet eens onaangenaam verrast. Integendeel: voordat die ruwe jongens het wisten, zaten ze rond de woonkamertafel thee te drinken uit een echt servies met melkkannetje en suikerkommetje, koekjes bij de hand, terwijl de cancanmeisjes hen vanaf hun wandkleed aankeken en de radio zachtjes een Brandenburgs Concert liet horen. Phiny zat daar heel ontspannen bij, stelde de juiste vragen, was oprecht geïnteresseerd in een sterk verhaal dat de korporaal in zijn Nunspeets dialect vertelde.

Marten, aan de andere kant, begon steeds meer trekjes van heer Bommel te vertonen. Hij hield van ‘goede sier maken’ (zoals hij het noemde). Financieel kon hij zich veroorloven om een uitstekend gastheer te zijn in gelegenheden met minstens viersterren-status. De tafelschikking, het bestuderen van het menu, het uitkiezen van bij de gerechten passende wijntjes (niet wijnen, maar wijntjes) waren ceremonies waar hij zichtbaar van genoot, zodat zijn gasten en het bedienend personeel er graag in meespeelden. Phiny ook. Maar ik weet – omdat ze het ’n keer tegen me zei na een aperitief-teveel – dat ze eigenlijk veel liever in een dorpskroegje zat, waar men met een tin whistle, een viool en theelepeltjes muziek maakte en ècht plezier had.

Ze was weer gaan schilderen. Eerst in olie verf, waarbij ze de goed onthouden lessen

Phiny Dick en Marten Toonder
in hun huiskamer, Blaricum, 1963.

van Eterman in praktijk bracht; daarna experimenterend met waterverf en andere verfsoorten. Dan weer olieverf. Daarin maakte ze vele portretten, vaak op basis van foto's. Heel soms vroeg ze iemand om te poseren in haar atelier, één, hooguit twee keer, om zeker te weten dat de tint van de huid goed werd weergegeven.

Over haar aquarellen zei ze in een interview (verschenen in *Schipholland*, 29 april 1986):

“Ze lijken abstract, maar er zit altijd een bedoeling achter, veelal op de natuur in al zijn vormen gebaseerd. Ik ben geboeid door microscopisch kleine leventjes in water. Door het medium waterverf in de aquarellen kan ik iets van beweging weergeven. Dat zit er als vanzelf in.”

Als een landschap haar tijdens een autorit opviel, maakte ze er foto's van. Die tekende ze met potlood op het schilderslinnen na, met weglating of toevoeging van elementen uit andere kiekjes, totdat de compositie haar beviel. Dan bracht ze de olieverf aan. Hoe ze werkte, weet niemand. Want ze hield de deur van haar atelier gesloten en toonde het resultaat pas als het af was en zij erin geloofde. Wie de deur passeerde, kon de klanken horen van het Pasadena Roof Orchestra of het Victor Silvester Orchestra, die ze op tape had opgenomen en die de muziek speelden uit haar *Roaring Twenties*-tijd.

Het ging niet goed met haar. De bomen in haar schilderijen kregen steeds minder bladeren – en in haar meest recente werk zien ze er kaal en winters uit. Maar ook: ze nam twee minuscule malteser hondjes in huis (beestjes waar ze

vroeger een hekel aan had) – en toen hun gekef, gelijk en gejangk haar teveel werd, verving ze de mormeltjes door een gekooid zangvogeltje. De Phiny die eens zo mooi en liefdevol kon schrijven over de vrije natuur, was verdwenen.

Ik woonde al een paar jaar in Brussel, toen ik besloot om mijn ouders een bezoekje te brengen. Toen dat ten einde liep, op 3 augustus 1990, reed Phiny me naar Bray waar ik de trein kon nemen om in Dublin Airport te raken. Bij het station aangekomen deed ze iets wat ze nooit eerder had gedaan: ze zoende me op de mond.

Twee dagen later werd ik opgebeld: Phiny lag in coma in het hospitaal. Ik kon het beste zo snel mogelijk komen. Dat deed ik. Beurtelings hielden we de wacht bij haar in de Blackrock Clinic. En in hun huis dwaalde ik slapeloos rond. Bij haar favoriete stoel in de woonkamer lag een papiertje op de grond. Daarop stond geschreven in haar handschrift: *to the wide, blue yonder* (naar het wijde, blauwe ginder).

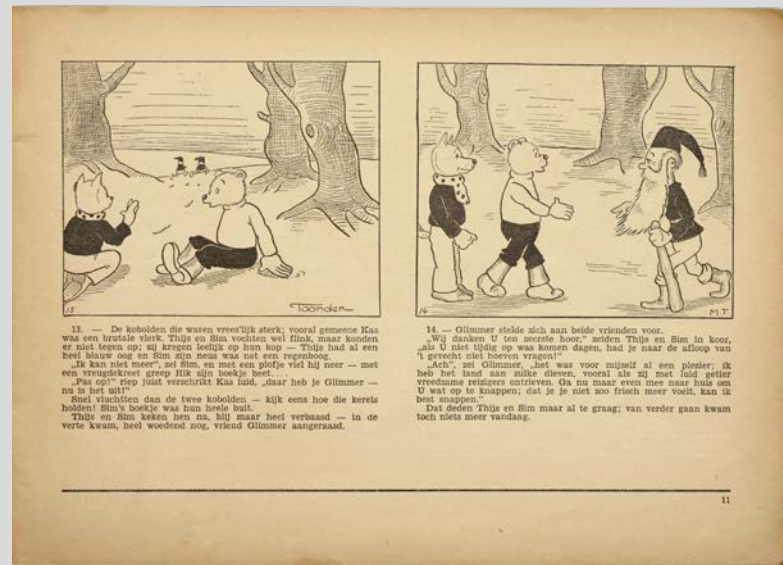
Op 7 augustus overleed ze, op, leeg. Ze had alles gegeven wat ze bezat – en dat was veel, heel veel.

Phiny Dick in Ierland, circa 1980.

Jan Gerhard Toonder. *De avonturen van Thijs Ijs, de witte beer*, 1934. R. Hazewinkel Jzn's. Uitgevers-Mij. / Nieuwsblad van het Noorden. Phiny Dick hielp Marten Toonder met het inkten van zijn tekeningen; haar eerste activiteit op het gebied van illustreren.

Bladzijde uit de eerste boekuitgave van *Thijs Ijs*.

Voor de jongeren

Wij zullen de grappige avonturen van Stip en Stap, waarmee wij in een andere uitgave van onze firma reeds begonnen waren, thans in „Extra“ vervolgen. Voor de nieuwe lezers beelden wij op deze pagina de reeds verschenen acht plaatjes af. In het vervolg zullen er iedere week vier worden geplaatst.

„Ga je mee, dan gaan we naar de schepen kijken!“ vond Stip. „Ja zeg, dat doen we,“ zei Stap. „Als we er maar bij mogen.“

„Kijk eens, Stap, daar ligt een prachtboot. Ga je mee, dan klimmen we langs dat touw naar boven. Niemand te zien!“

Eerst klom Stip naar boven en toen Stap. Ze wrongen zich door een patrijspoort naar binnen en stonden met kloppend hart in een prachtige ruimte.

Geschrokken van het prachtige interieur zei Stap: „Ga je mee terug?“ maar tot z'n schrik zag hij, dat 't touw was losgeraakt en in 't water was gevallen.

„Ja zeg, nu moeten we toch zien, dat we er uit komen!“ zei Stip. „Ik ga daar eens achter die deur kijken.“

„Stap, hier is een lange gang met aan het eind een trap en boven zie ik licht; kom, ga mee.“

In de gang fluisterde Stip Stap in het oor dat boven het dek wel zou zijn. „Als we nu maar gauw die loopplank kunnen vinden, zijn we zoo op de kade,“ durfde hij.

Bijna boven aan de trap botsten ze echter tot hun hevigen schrik tegen den kapitein op, die met een verschrikkelijke bulderstem raasde: „Wat moeten jullie hier, kwaje apen!“

DORIS EN DAANTJE

DE AVONTUREN VAN TWEË JONGENS

1. „Jullie moeten vooruitend maar een eindje gaan wandelen,” zei de moeder van Doris en Daantje tot haar beide zoons, „wan vanmiddag begin ik me de grote schoonmaak en daar kan ik jullie niet bij gebuiken!”

Daantje die eigenlijk te klein was om zoiets te begrijpen, richtte al zijn aandacht op een bloem, die hij nog nooit eerder gezien had; maar...

2. Doris begreep het opperbest. Hij beduidde zijn broertje, dat het verstandig zou zijn om maar te verdwijnen; en dan wandelden zij beiden de straat op.

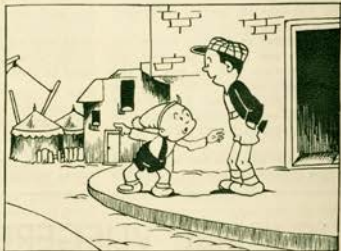
„Wat is dat, een schoonmaak!” vroeg Daantje, die nog niet veel ervaring had.

„Dat moet je maar eens aan vader vragen — die weet er alles van,” antwoordde Doris. „Het komt er nu maar op aan, wat wij zullen gaan doen.”

3. Daar Daantje ook geen plan had, liepen zij een poosje doelloos voort; maar toen riep Doris plotseling: „Kijk eens! Een lilliputter!” En werkelijk — daar kwam een heel klein mannetje aanstappen, die een groot bord op zijn rug droeg, met het opschrift: „Circus Vermicelli is aangekomen!”

„Daar moeten wij heen!” stelde Doris vast en...

4. Omdat Daantje daar geen bezwaar tegen had, kwamen zij al spoedig op het grote open veld, waar het circus Vermicelli bezig was, zijn tenten op te slaan. Het was een prachtig gezicht!

„Wat is dat, een circus?” vroeg Daantje, die werkelijk nog niets wist.

Doris wilde het hem juist gaan uitleggen, toen er...

5. „Overwachts een zeer deftig heer op hen afkwam. Hij droeg een bontjas en een hoge hoed, Doris nam eerbiedig zijn pet af en Daantje starde hem vol bewondering aan.

„Ik ben Vermicelli, de directeur van dit circus,” zei de heer. „Zeg, jongen — dit tot Doris — „wil jij een vrijkaartje verdienen!” Dat wilde Doris wel.

6. „Dan,” zei Vermicelli, „moet je ons helpen bij het bouwen van de tent. Ga je mee!”

Dat was nu juist iets, waar Doris zin in had, en hij volgde den circus-directeur dan ook direct. Maar die arme Daantje bleef daar helemaal alleen staan! Gelukkig vervulde hij zich niet gauw, en toen hij, vlak bij zich, een circus-wagen zag staan en hij daaruit allerlei vreemde geluiden hoorde opstijgen, besloot hij daar op eigen houtje eens een onderzoek naar te gaan instellen.

Doris en Daantje. De avonturen van twee jongens. Vanaf 1 april 1935 gepubliceerd in „Extra” magazine.

Miezelientje in Poesenoord

1. Kijk, hier loopt Miezeliëntje. Miezeliëntje is een klein poesje, met een heel mooi jukje aan. Weet je waarom ze hier zo alleen loopt? Wel, je moet weten, dat Miezeliëntje moeder ziek is. Ze moet nu veel lauwe melk en geklutste eitjes hebben, want dat is erg goed voor sterke posen. Maar Miezeliëntjes moeder heeft geen centjes om melk en eitjes te kopen. Nu heeft Miezeliëntje haar Zondagse jurk aangedaan en een plannetje gemaakt.

2. „Weet je wat?” heeft ze gezegd, „ik ga naar Poesenoord en daar zal ik heel veel centjes voor je verdienen!” Daarom loopt Miezeliëntje hier nu zo alleen langs de weg. Ze moet wel heel ver lopen; ze is al een beetje moe en het duurt nog wel twee uur, voordat ze in de stad is. Miezeliëntje zucht eens — maar wat is dat? Daar hoort ze ineens een lijn stemmetje, en dat stemmetje roept: „Help!” Het is een Poesenvrouwje, dat daar staat te roepen.

3. Miezeliëntje gaat natuurlijk direct naar haar toe en draagt, of zij soms kan helpen. „Ik zit met mijn staart beknald in een spliet van deze boom,” zegt het vrouwje. Nu, Miezeliëntje helpt haar dadelijk even, en als het vrouwje weer vrij is, zegt het: „Dat was erg lief van je — dank je wel, hoor! Maar hoe komt het, dat jij hier zo alleen loopt?” Miezeliëntje vertelt van haar moeder, die zo ziek is en van de centjes, die zij wil gaan verdienen.

4. „Dan weet ik wel iets voor je,” zegt het vrouwje. „Kijk, hier dicht in de buurt is een groot bos, en in dat bos woont een oude, zwarte kater. Die kater heet Roll Root en hij is heel, heel oud. Hij kan niet goed meer lopen. Nu zoekt hij een poes, die zijn huije schoonmaakt en zijn eten knooft. Een poes, die heel lief is en zo link, dat ze hem met alles kan helpen.” „Dat lijkt me prettig,” zegt Miezeliëntje, „bij mijn moeder maakte ik ook altijd het huije schoon.”

5. Miezeliëntje gaat direct op stap. Het spijt 't donker en ze was wel een klein beetje bang. Het 'fof lijn zijn, als ik dien ouden kater helpen kan. Zacht Miezeliëntje — en misschien verdient 't 'd' veel geld, dat moeje veel eitjes kan eten. Wat 'al ik er veel kopel! Dan wordt ze weer helemaal beter. Als ik meener Roll Root nu maar gauw vind, dan's wordt het helemaal donker. En als het donk' is, kan ik niet meer zo goed zoeken.

6. Openb' hoort Miezeliëntje een luid geluim en gebelacht achter de struiken. Daar ligt meener Roll Root om een hoekje. „Wie ben jij?” vraagt hij knorrig. Miezeliëntje kan van schrik haast niets zeggen. „Ik ben Miezeliëntje, en ik ben erg lief,” stottert ze. „Ik wil u helpen om uw huije schoon te maken.” „Wel, wel,” zegt meener Roll Root, „dat is heel lief van je, maar ben je niet wat te klein?” „O nee,” zegt Miezeliëntje, „ik kan goed werken.”

De kinderen moesten erin mee, van de meubren, wanneer de ouders die konden afdalen. Was dit niet mogelijk, dan kregen de thuishijvers een wijje dag. Mevrouw Van Daren gaf geen antwoord, ik zal je bruid meengenen. Eens later hoorde Leo nu met het duiktende de richting van het station uit, want had gereed dat hij de hals dag mocht wrijfglijden en enkele minuten later zat Leo bij zijn schoolvrienden in de trein naar Valeren. „Trata-Trata!” is Leo zo vrolijk en zo blij. Dat is naar Omw' ga!

Miezelientje in Poesenoord

1. Ja, daar liep die arme Miezeliëntje nu; zij had een hele zak met centjes bij zich, maar daar had niet meer van aan, want zij wist niet hoe zij op het bos moest komen. En het werd steeds maar donkerder — het werd nacht. Miezeliëntje kreeg het koud in haar dunne roepjes-jukje, en zij wilde juist een beetje gaan huijen, toen een vriendelijke, brakende stem, die haar zelfs een beetje bekneld voorkwam, zei:

2. „Wel, wel, wat, daar is Miezeliëntje!” Dat zei Steven Staartwipper, een spreuw, die bij haar in de buurt woonde. Miezeliëntje was heel blij toen ze hem zag, en vertelde hem gauw, hoe het kwam dat zij hier verdoeld was. „Jonges, jonges,” zei Steven, „als je nu maar steeds rechtdoor loopt, kom je wel ergens, verder west ik het ook niet weet, ik kan alleen de weg door de lucht.”

3. „O,” zei Miezeliëntje, „ik dan zal ik maar rechtdoor lopen — maar ik zou zo graag willen dat mijn moeder dit ook met centjes heel vroeg had weet ze is ziek en moet sieren kopen.” „Wel, wel, wel,” zei Steven Staartwipper, „dan kan ik wel voor je zorgen; ik kan heel vroeg vliegen, en ik breng haar dit zakje even door de lucht.” Zo gezegd, zo gedaan, en

4. „Steven vloog weg met de centjes. „Altid maar rechtdoor lopen,” riep hij nog eens. Miezeliëntje ging dus rechtdoor lopen; zij was nu helemaal gevoelgeteld, want Steven zou thuis de groeten van haar doen, en ergens moest zij toch wel uit het bos komen. Ho — maar wacht eens — wat is dat voor iemand, die daar om het hoekje kijkt? Dat ziet er niet zo best uit!

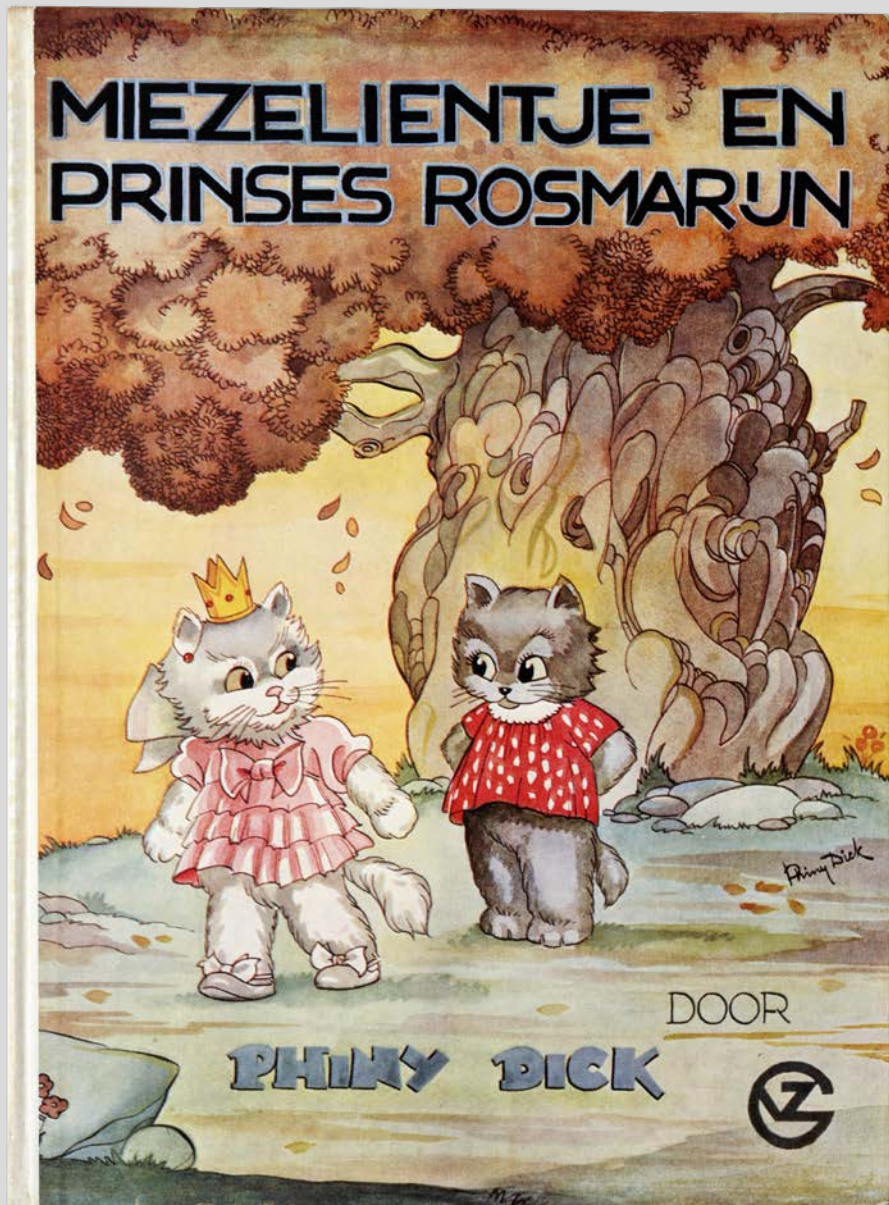
5. En ja, plotseling werd zij bij haar arm gepakt en een boze poesstem zei: „Wat moet je hier?” „O — dag meener,” zei Miezeliëntje verschrikt. „Ik wil naar huis.” „Zo zo,” zei de strenge poes, „maar het is verboden hier te lopen! Dit is het bos van den herberg van Zwartvel tot Wittepoort.” „Dat wilt ik niet, meener, zie Miezeliëntje bevand.

6. Maar de boswachter — want die strenge poes was een boswachter — was kwaad. „De herberg moet het maar uitzoeken,” zei hij, en meer zei hij niet. Hij bracht Miezeliëntje naar een groot kasteel en toen gingen ze daar naar binnen. Miezeliëntje vredeide haar hartje in haar keel kloppen, toen zij naar den herberg van Zwartvel tot Wittepoort werd gebracht.

Miezeliëntje in Poesenoord, aflevering 1, januari 1938. Gepubliceerd in Paraat.

Miezeliëntje in Poesenoord, aflevering 6, april 1938. Gepubliceerd in Onze Club-Krant.

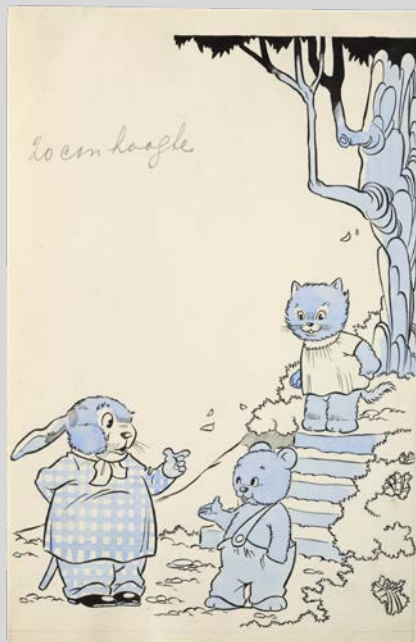
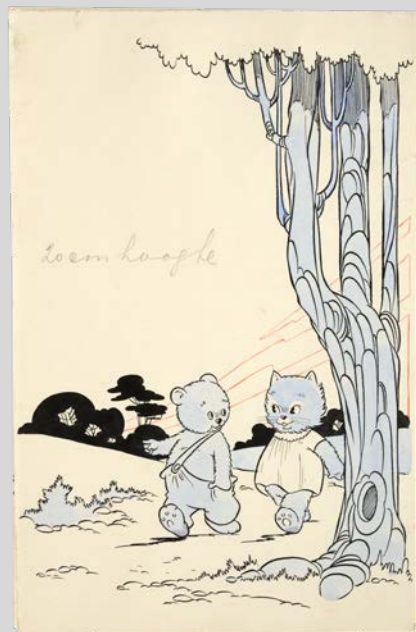
Miezeliëntje en prinses
Rosmarijn, 1939,
eerste druk.
G.B. van Goor Zonen,
Den Haag.

Miezeliëntje en prinses Rosmarijn, 1939.
Enkele illustraties voor het binnenwerk, Oostindische inkt,
blauwe waterverf en witte dekverf.

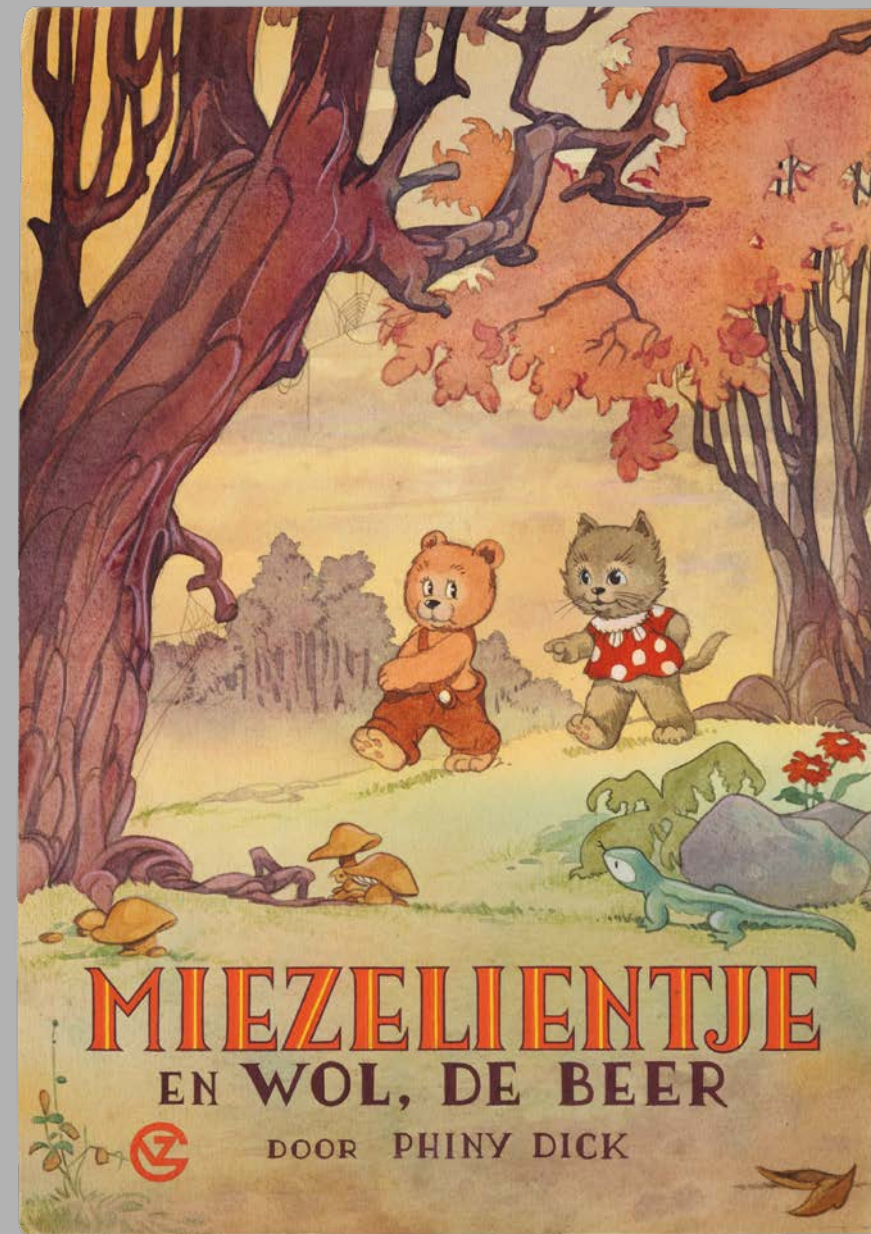

Enkele illustraties voor het binnenwerk van het boek *Miezeliëntje en Kakeline de kip*, 1941. Oostindische inkt en witte dekverf, zwart en blauw potlood.

Twee niet-gebruikte tekeningen voor het binnenwerk van het boek *Miezeliëntje en Wol de beer*, 1948. Oostindische inkt en witte dekverf, zwart en blauw potlood.

Illustratie voor de omslag van het boek *Miezeliëntje en Wol de beer*, 1948. Zwart potlood, waterverf en dekverf.

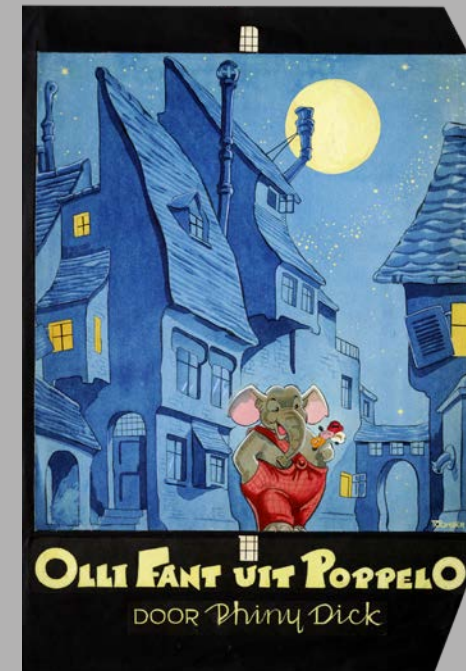

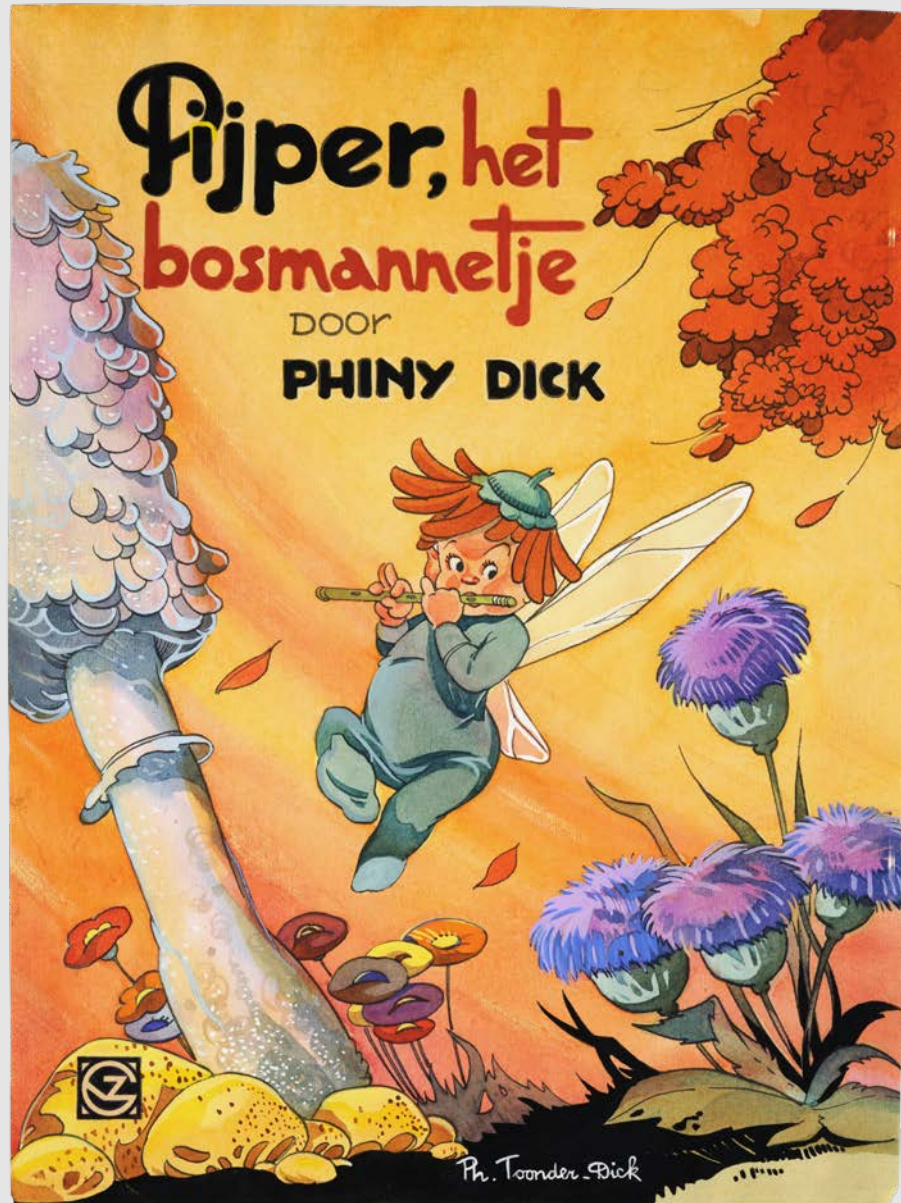

Dola de Jong. *Van Klaas Vaak en zijn brave zandkaboutertjes*, 1939, eerste druk. G.B. van Goor Zonen, Den Haag. Illustraties van Phiny Dick.

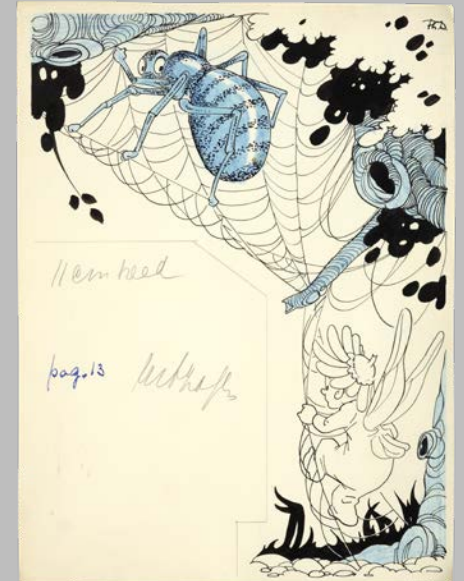

Olli Fant uit Poppelo, 1940. Illustratie voor de omslag en twee kleurenuillustraties voor het binnenwerk, door Marten Toonder. Zwart potlood, Oostindische inkt, waterverf en dekverf.

Pijper, het bosmannetje, 1940.
Illustratie voor de omslag van het boek. Zwart potlood,
Oostindische inkt, waterverf en dekverf.

Pijper, het bosmannetje, 1940.
Enkele illustraties voor het binnenwerk van het boek.
Oostindische inkt, blauwe waterverf en witte dekverf.

Pom van de Pom-heuvel, 1943.
Phiny Dick schreef het verhaal, de illustraties waren van Marten Toonder.
Illustratie voor de omslag. Oostindische inkt, witte en rode dekverf.

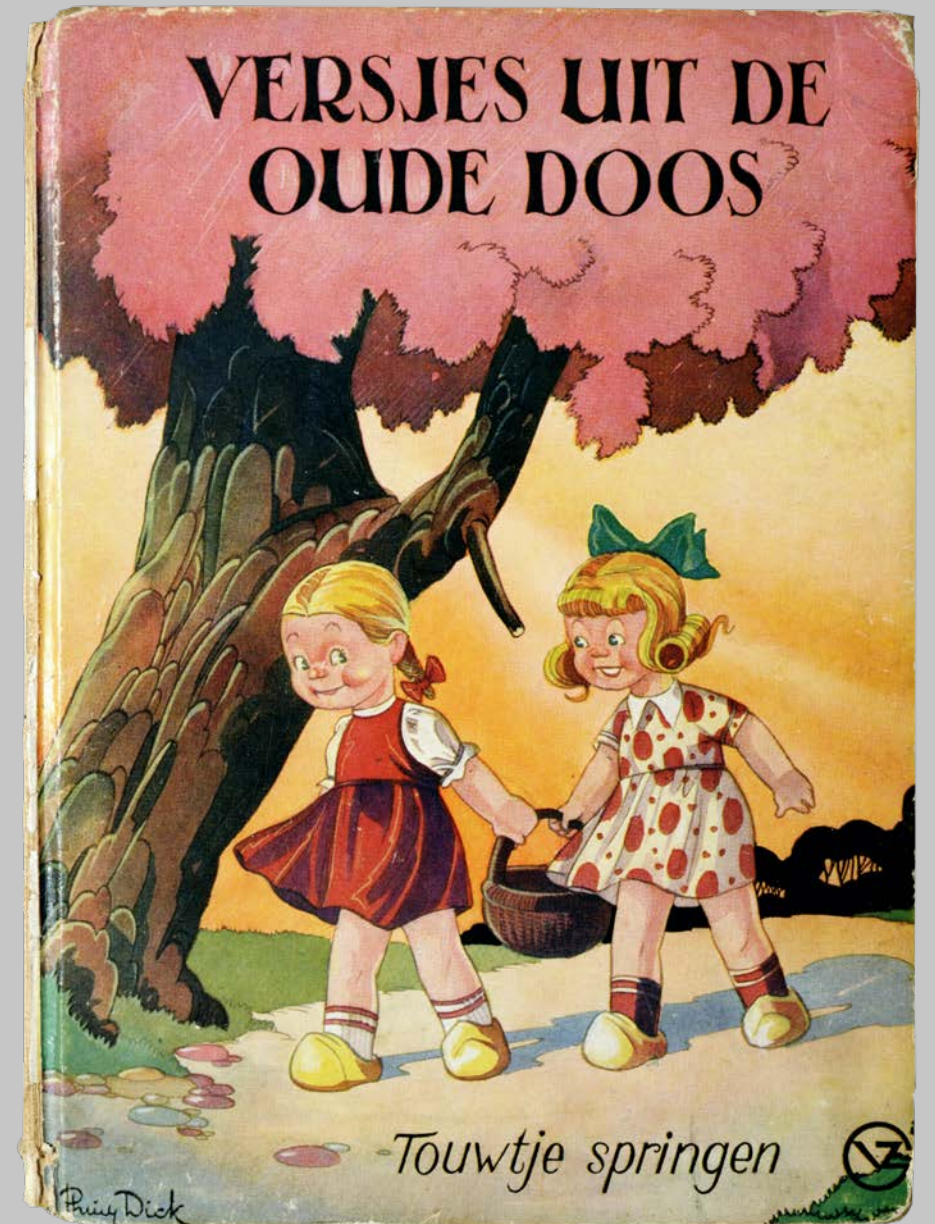
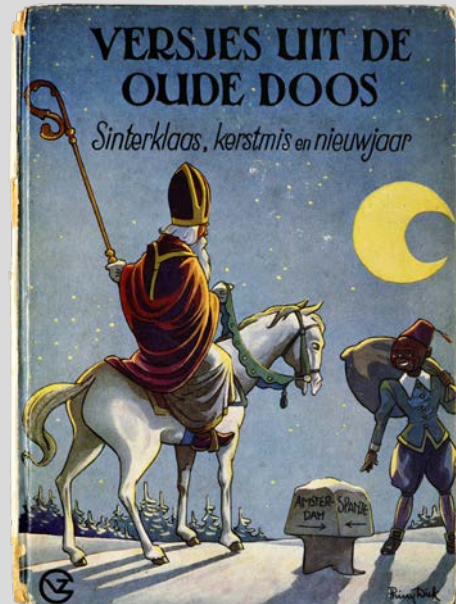
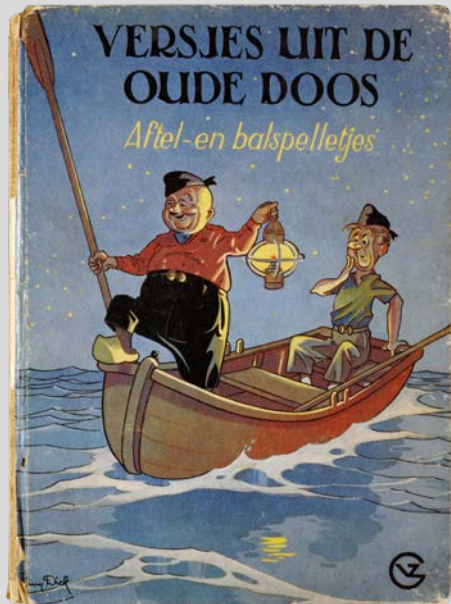
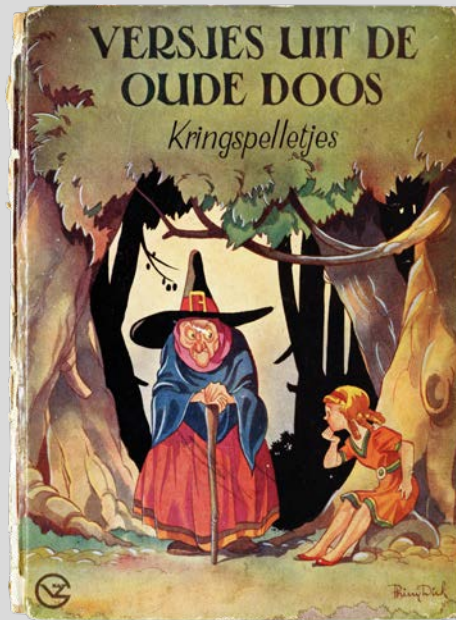
Suizebol en Bijdepink, 1941, eerste druk.
Phiny schreef het verhaal, de illustraties waren van Marten Toonder.
G.B. van Goor Zonen, Den Haag.

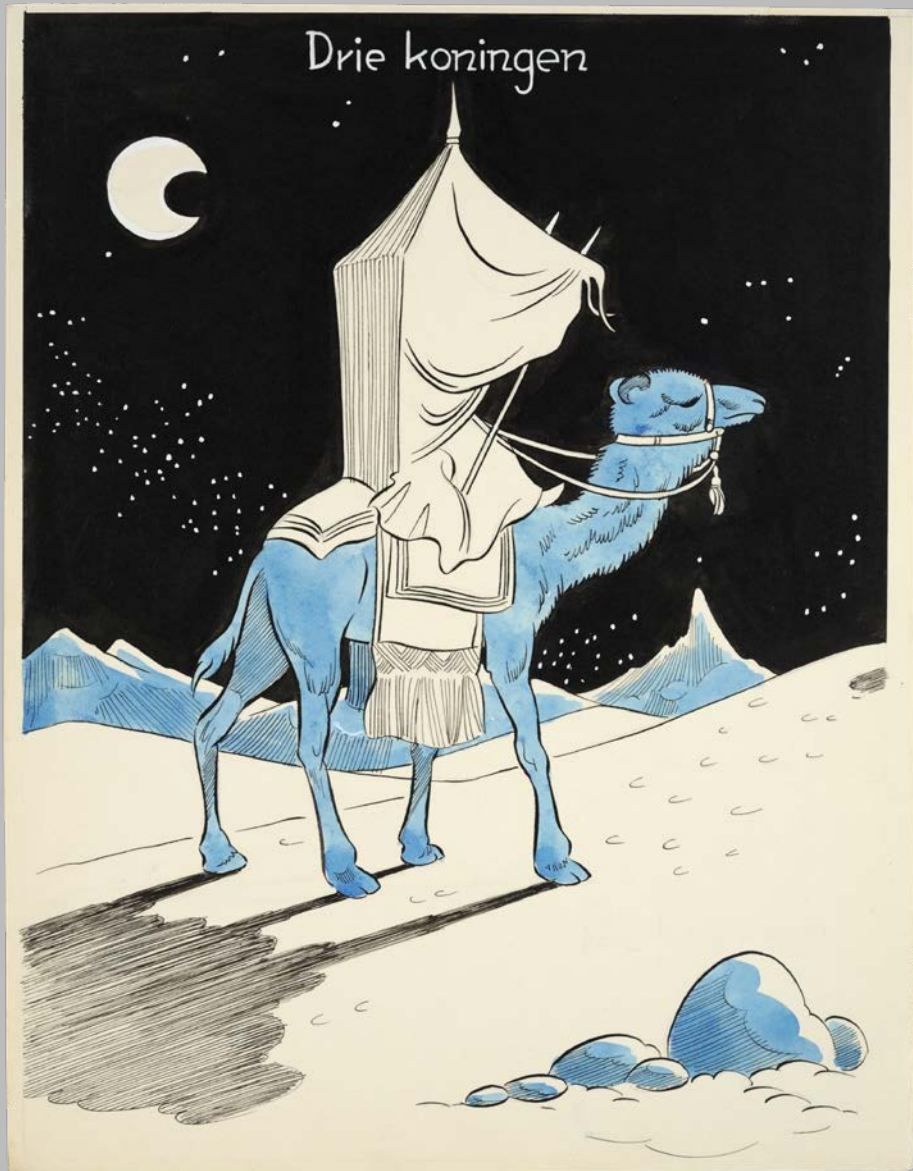
Prentbriefkaarten, 1942. De Muinck & Co, Amsterdam.
Kaart 621 - 'Mag ik even schuilen?'; kaart 630 - 'De groote schoonmaak'.

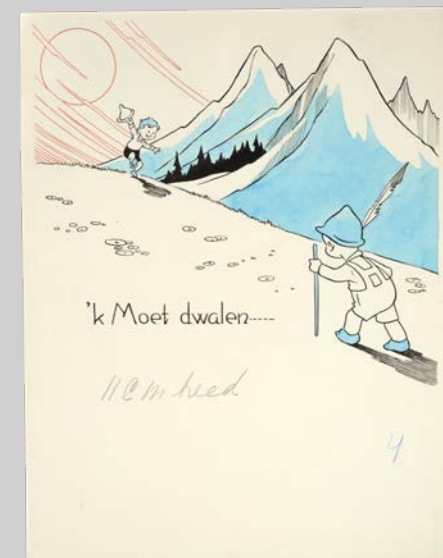
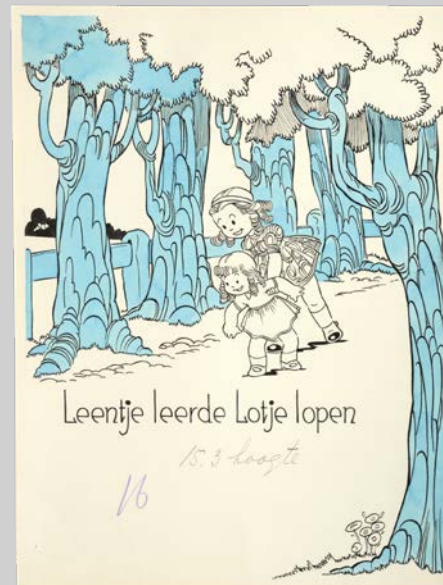
Prentbriefkaart, 1941.
De Muinck & Co,
Amsterdam.
Kaart 528 - 'Verdwaald'.

Versjes uit de oude doos, zes delen, 1941, eerste drukken. G.B. Van Goor Zonen, Den Haag. Illustraties voor de omslagen en de binnenwerken door Phiny Dick en Marten Toonder.

Versjes uit de oude doos, 1941.
 Illustratie voor het binnenwerk van Sinterklaas, Kerstmis en Nieuwjaar.
 Oostindische inkt, blauwe waterverf, witte dekverf.

Versjes uit de oude doos, 1941.
 Enkele illustraties voor de binnenwerken van delen uit de reeks.
 Zwart potlood, oostindische inkt, blauwe waterverf en witte dekverf.

Olle Kapoen. Tekeningen voor de stripverhalen in de dagbladen, 1945. Zwart potlood, Oostindische inkt, blauw potlood en witte deksverf.

Olle Kapoen. Ontwerptekening van Puk Toffel en Olle Kapoen, 1945. Zwart potlood, Oostindische inkt, blauwe waterverf en witte deksverf.

Olle Kapoen. Aluminium clichés voor het drukken van de strips van Olle Kapoen in de dagbladen, circa 1950.

...andere?... vroeg ze haar hand op de
 — Ja... Op de fabriek...
 — Een fabrieksmisje dus? Maar Ka-
 zelve van de...
 treurig leven! Ge moet er nog maar
 eens goed over denken, jongen, of ge
 haar voor een mindere zoudt kunnen
 opgeven, haar achteruit kunt zetten
 — Nacht, tante.
 — Nacht, jongen.

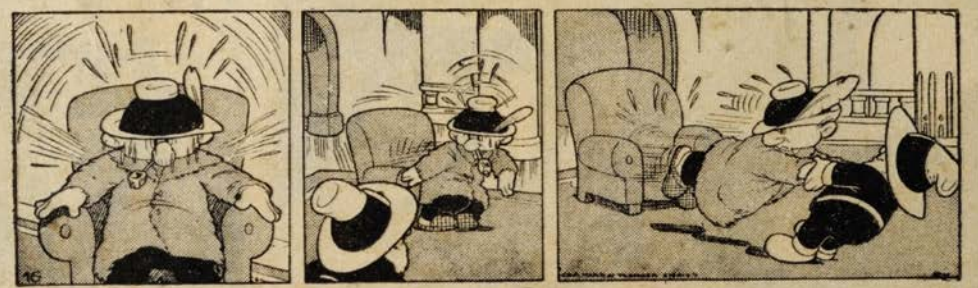
(Wordt voortgezet)

OLLE KAPOEN OP AVONTUUR

15. Wat ging dat raar moeilijk! — vond Olle Kapoen, die nog met de pelsjas in z'n handen stond.
 «Ik begrijp er niets van... hij moet u wel veel te nauw zijn geweest!»
 «Gij vindt alles raar en ge begrijpt niets», zei Puk Toffel.
 «Die jas was me helemaal niet te nauw. Hij ging niet makkelijk uit, dat is waar... misschien kleefde hij een beetje... wie weet... wat voel ik me nu prettig. Olle... lekker gegeten... een mooi kasteel... geen gekke, zware pelsjas meer aan, nu ben ik helemaal tevreden. Hang dat ding maar zo lang over die stoel heen... ik denk niet

dat ik hem meer zal dragen... goed voor de Noordpool als ge ijsberen gaat jagen...»
 «En ik dacht, dat ge er zo blij mee waart!» zei Olle. «Ik weet zeker, dat ge het zei, nog niet zo lang geleden!»
 «Hm... kan best», zei Puk. «Maar in ieder geval kan ik hem niet meer zien!» Gij moogt hem wel hebben!»
 «O, nee», zei Olle. «Ik wil niet zo'n rare tovenarijjas hebben. Dank u wel!»
 Hij legde hem over een stoel heen, maar hij had hem nog niet losgelaten, of: Zijjt! Daar vloog de jas door de zaal heen, recht op Puk Toffel af!

16. Ja, de pelsjas vloog recht op Puk Toffel af en hoe het nu precies ging, dat was en bleef een raadsel, maar meens had Puk hem weer aan en was hij weer even warm als tevoren.
 «Dat is gemeen!», riep hij kwaad, «Dat is geen manier! Daar heb ik nu dat elhendige, warme ding weer aan!»
 «Zaagt ge hem zweven, Puk?» vroeg Olle die nog ronde ogen van verbazing had. «Hebt gij ooit wel een dikke, zware pelsjas zien zweven, Puk Toffel... alsof het een veertje was?»
 «Nee», zei Puk, «Maar dat kan me ook niets schelen. Het kan mij alleen maar schelen, dat ik hem weer aan heb! Maak de ramen open,

Olle! Dan ga ik er voor staan om wat af te koelen... Ik houd het niet uit!»
 «Net een veertje», mompelde Olle in zichzelf. «Ik begrijp er niets van... hoe kan dat nu!»
 En intussen dat Olle zich stond te verbazen probeerde Puk om uit zijn stoel te komen. Maar dat lukte hem helemaal niet! Het leek wel, alsof hij er op vastgeplakt zat!
 «Help me eens een handje, Olle!» riep hij, ten einde raad.
 Olle pakte Puk met twee handen vast en trok hem met een ruk uit de stoel, want Olle was erg sterk!

(Wordt voortgezet)

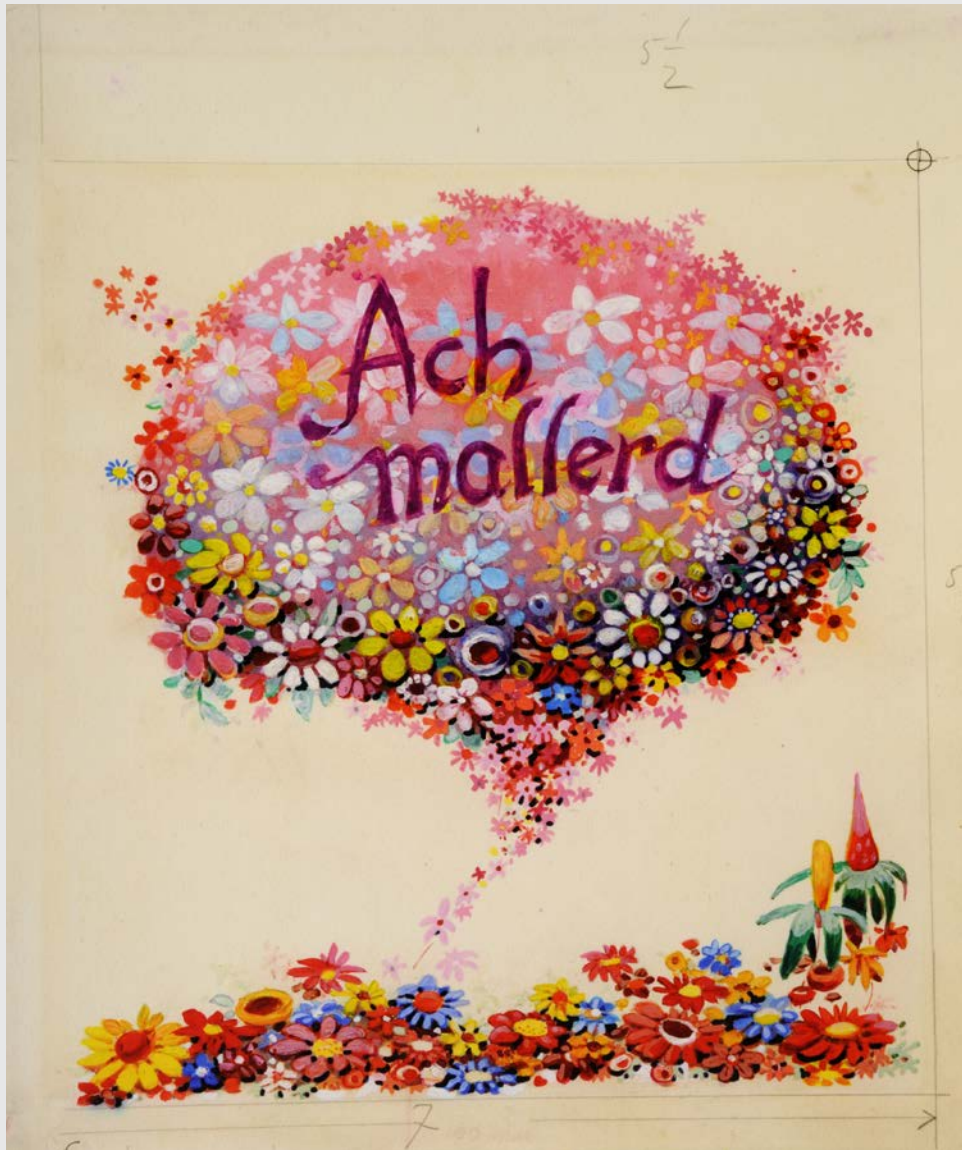
Originele schildering voor de cover van het eerste boekje van Olle Kapoen, in 1948 uitgegeven door Algemeen Handelsblad (het origineel bevindt zich in de collectie van Rick van Uden)

Olle Kapoen op avontuur. Publicatie in De zweep, wekelijkse bijlage bij dagblad Het Laatste Nieuws, januari 1948.

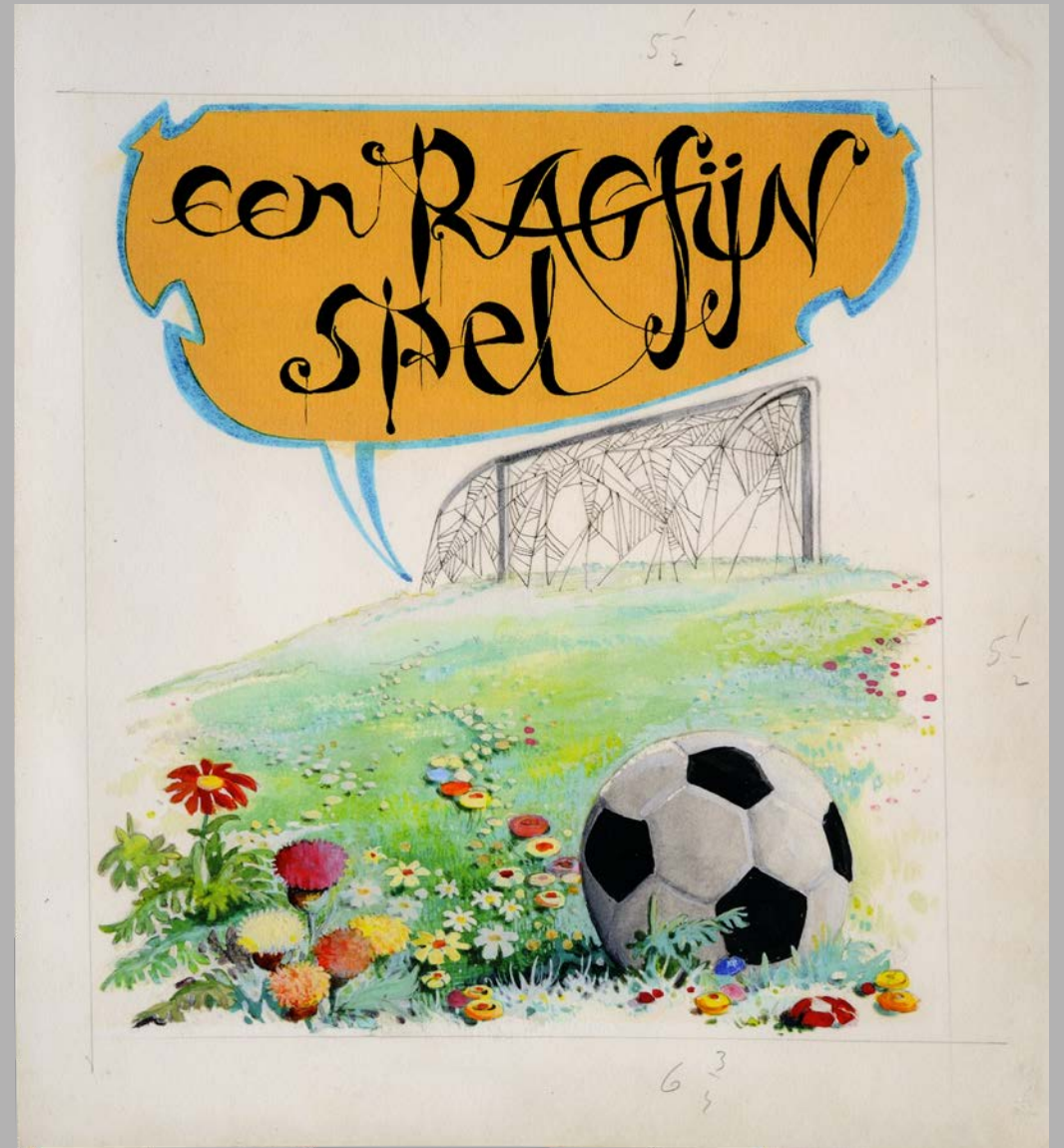
Olle Kapoen Twee stripboekjes met dagbladverhalen van Olle Kapoen, door Phiny Dick en Wim Lensen. Deel 1: Het betoverde bos + De gestolen kroon, 1948. Deel 2: De sleutel van de Biblebontse berg + Het geheim der gouden appels, 1949. Algemeen Handelsblad, Amsterdam.

Ach mallerd, 1979.

Voorkantillustratie. Zwart potlood, Oostindische inkt, waterverf en dekverf. Vanaf 1967 verschenen van Marten Toonder's stripverhalen Bommel-paperbacks. Phiny Dick was in deze periode al een tijd als vrij beeldend kunstenaar aan het werk, maar maakte voor haar man de voorplaat van een aantal van zijn boeken.

Een ragfijn spel, 1981.

Voorkantillustratie. Zwart potlood, Oostindische inkt, waterverf en dekverf.

Schuimpje en Zigzag. Reproductie in piezografie van de originele gouache, die was bedoeld voor het voorplat van het indertijd niet-verschenen boek *Schuimpje en Zigzag*. Toonder Compagnie, Amsterdam, 2012.

SCHUIMPJE EN ZIGZAG

Phiny Dick

Hoofdstuk 1

Op de bodem van de zee, hier heel ver vandaan, lag een wrak. Het was al oud, wel meer dan honderd jaar, denk ik. Maar zo precies weet ik dat niet. In ieder geval had het water er al tijdenlang overheen en omheen gespoeld. Er was zand tegenaan gaan liggen, en daardoor was het schip steeds dieper weggezakt. De masten waren afgebroken, en uit de kajuit van den kapitein groeide zeewier.

Sloom, de zeeslak, had er een heel werkje aan, om alles netjes schoon te houden! Van 's morgens vroeg tot 's avonds laat was hij bezig om de kleine wierplantjes van het vermolmd hout af te trekken. Maar... Sloom was een slak, en daarom ging het niet al te vlug. Dat hoefde ook niet, want een wrak is maar een wrak en hoeft er niet zo héél schoon uit te zien.

Overigens had Sloom het daar best naar zijn zin. Wanneer het mooi weer was, kroop hij over de verschansing en maakte een praatje met de vissen, die er langs zwommen. Of hij zat op zijn gemak naar het licht van de zon te kijken. Natuurlijk kon hij de zon zelf niet zien, maar het licht zag hij toch wel, en dat was haast even mooi! Wanneer het geen mooi weer was, kroop hij onder één van de omgevallen masten, en ging een beetje na zitten denken.

Ja, het was erg prettig om op zo'n mooi, oud wrak te kunnen wonen, en zo dacht Schuimpje,

het kleine zeemeerminnetje, er ook over. Ze woonde in het vooronder van het schip. Heel gezellig! Ze had daar een klein kamertje met een deur, die ze dicht kon doen, wanneer de stroom sterk was. Ze dacht vaak bij zichzelf, dat ze het toch maar beter had getroffen dan andere zeemeerminnetjes. Die sliepen 's nachts zomaar in het zeewier of in een kuiltje op het zand, of in een grote schelp, en dat zou heus wel geen pretje zijn!

Schuimpje was een gelukkig zeemeerminnetje. Ze zwom altijd met een lachend gezichtje rond en ze verzong allerlei vrolijke liedjes, wanneer ze aan het werk was.

Maar op een kwade dag gebeurde er iets... maar wacht, ik zal het hele verhaal vertellen:

Op een avond stormde het heel hard. De wind raasde, de golven brulden, en de regen kletterde in stromen neer.

Van al die dingen kon je natuurlijk op de bodem van de zee niets merken, maar prettig was het er allesbehalve! Het water stroomde veel vlugger dan anders, en een zeemeerminnetje zou zo meegesleurd kunnen worden. Daarom was Schuimpje in het vooronder van het schip gekropen en had daar fijn de deur achter zich dichtgetrokken.

“Zo, hier zit ik veilig,” dacht ze. “Het is nog wel veel te vroeg om te gaan slapen, maar het is nu buiten toch niets gedaan. Ik ga fijn wierkoekjes bakken, en dan ga ik eens proberen, of ik van die kinkhoorn een fluit kan maken.”

En Sloom, de zeeslak, zat onder de grote mast, en dacht bij zichzelf: “Tjonge, wat is het donker, en wat is die stroom sterk! Kijk dat schip eens schommelen! Het is toch maar prettig, dat ik een

zeeslak ben, want hier zit ik veilig en zeker. Hier kan me niets gebeuren!!”

Maar Zigzag, het zeepaardje, had niet op tijd een beschutte plek kunnen vinden. Hij was net op reis, toen de storm begon, en de stroom had hem te pakken gekregen en meegevoerd! Hij ging met een ontzettende vaart door het water, totdat... hij opeens het wrak zag liggen. En omdat hij moe en buiten adem was, dacht hij: ‘Daar moet ik op af!’ Hij stuurde zichzelf met veel moeite naar het wrak toe, en kwam op die manier op één van de omgevallen masten terecht.

“Zo...hè, gelukkig...pfff, blij dat ik zit!”hijgde Zigzag. Maar toen hoorde hij ineens een stem onder zich vragen: “Wie daar?”

Zigzag sprong van schrik een eind omhoog. “Ik!” antwoordde hij vlug. “Woont hier soms iemand?” “Ja, ik woon hier,” zei Sloom, de zeeslak, die langzaam op de mast naast Zigzag klom.

Ze keken elkaar een poosje verbaasd aan. Toen zei Sloom: “Wat komt U hier doen? Komt U soms een boodschap brengen? Schuimpje woont daar!” En hij wees naar het gesloten deurtje in het vooronder.

“Boodschap...Schuimpje...,” herhaalde Zigzag.

“Ik weet niet, waar je het over hebt! Ik heb helemaal geen boodschap, en ik weet niets van Schuimpje af...”

“Neemt U me niet kwalijk, maar wat komt U hier dan doen, als ik het vragen mag?” vroeg Sloom langzaam.

“Ik kom hier uitrusten, en verder niets!” zei Zigzag kortaf. “O, U kunt zeker niet tegen de stroom op!” knikte Sloom begrijpend. “Ach nee, dat zal wel niet, want ik zou het ook niet

kunnen. Op dagen als deze, kruip ik altijd maar in mijn huisje onder de mast, en Schuimpje in haar kamer met de deur stijf dicht. Gelijk heeft ze!” “Wie en wat is die Schuimpje toch?” vroeg Zigzag ongeduldig. “Schuimpje... dat is het zeemeerminnetje, dat hier op het wrak woont. Ik en Schuimpje wonen hier...” “Schuimpje en ik, bedoel je!” verbeterde Zigzag. “Zo ...is die Schuimpje een zeemeerminnetje. Daar wil ik wel eens even kennis mee maken!”

“Drie keer kloppen!” zei Sloom, terwijl hij weer langzaam onder de mast verdween. Zigzag klopte driemaal, en even daarna ging de deur langzaam open.

“Wie is daar?” vroeg Schuimpje. “Ik ben Zigzag, het zeepaard” zei Zigzag. “Wat komt u doen?” vroeg Schuimpje door het kiertje van de deur. “Even uitrusten en een praatje maken. Misschien ben je wel verstandig, al ben je maar een zeemeerminnetje!” “Kom dan maar binnen!” nodigde Schuimpje uit. “Dat vind ik wel gezellig!”

Zigzag zwom het kamertje binnen, en keek verwonderd om zich heen. “‘t is hier mooi, hè” vroeg Schuimpje, die hem rond zag kijken. “Niet één zeemeerminnetje heeft zo’n mooi huis als ik.” “Nee dat geloof ik ook niet,” zei Zigzag. “Het is wel heel aardig.” Hij ging op een krukje bij de tafel zitten, en Schuimpje gaf hem gauw een bordje met versgeplukt zeewier.

“Als ’t je blijft,” zei ze, “Je zult wel honger hebben!” “Maar niet in dit!” zei Zigzag met een vies gezicht. “Dit is zeemeerminnen-eten, en ik ben een zeepaard. Ik eet alleen maar wiersjes!” Schuimpje trok het bord naar zich toe. “Die heb ik niet,” zei ze, en ze begon zelf het zeewier op te

eten. “Dat geeft niets,” zei Zigzag. “Ik kom toch alleen maar even uitrusten, want ik moet straks weer weg!” “Ver weg?” vroeg Schuimpje. “Ja, ja, een heel eind weg!” vertelde Zigzag, en hij trok een geheimzinnig gezicht. “Ik ben een verre reis aan het maken, zie je. Ik ben niet tevreden, om altijd maar op een plek te wonen, al is dat ook nog zo prettig en gezellig.” “Zelfs hier niet?” vroeg Schuimpje ongelovig.

“Nee, zelfs hier niet.” zei Zigzag. “De zee is tenslotte zo groot, dat je er geen idéé van hebt. En wat zou je dan je hele leven lang op één plekje doen? Terwijl er zoveel te zien en te beleven is! Nee, dat is niets voor mij!”

”Maar wat dan?” vroeg Schuimpje verbaasd.

“Dan moet je nog bedenken,” ging Zigzag verder, zonder Schuimpje te verstaan, “dat die grote zee nog niet eens alles is. Jij bent een zeemeerminnetje, dus je zult er wel niets vanaf weten...”

“Waar vanaf?” vroeg Schuimpje.

“Dat er niet alleen de zee is, maar ook land ... en lucht!” zei Zigzag, en hij keek Schuimpje een beetje medelijdend aan.

“Dacht je dat ik dat niet wist?” riep Schuimpje verontwaardigd. “Dan weet jij niets van zeemeerminnetjes af! Wij zitten ’s avonds, als het donker wordt, en de maan schijnt, vaak een tijdje op een rotsblok, dat boven de zee uitsteekt! Dat je dat niet eens weet!”

“Nou, dat valt me eerlijk gezegd mee.” gaf Zigzag toe. “Dus je hebt de lucht en het land weleens gezien?”

“En of! Maar het land alleen uit de verte...”

“Ja, zie je. Dat is nu juist, wat ik bedoel!” viel Zigzag haar vlug in de rede. “Ben jij er nu

tevreden mee, dat je het land alleen maar vanuit de verte kunt zien?”

“Maar wat wil je dan? Wij, zeemeerminnen en zeepaarden, horen toch alleen maar in het water thuis?” “Ach wat! Weet je hoe dat komt?” Zigzag wiebelde ongedurig op z’n stoeltje heen en weer. “Dat komt, omdat we geen benen hebben! Geen benen, begrijp je?”

“Nee...wat zijn dan benen?” vroeg Schuimpje, en ze keek Zigzag met grote, ronde ogen aan.

“Benen zijn dingen, waar je mee kunt lopen! Net zo goed als we nu vinnen hebben, om mee te zwemmen! En zal ik je nu eens vertellen, hoe ik dat weet?”

“Ja!” zei Schuimpje nieuwsgierig. “Nou op een keer zat ik boven op een hoge golf, en toen zag ik een groot, zwart ding voorbij varen...”

“Zeker een vis,” zei Schuimpje.

“Nee! Laat me uitpraten! Geen vis. Een groot zwart ding was het, met twee ronde dingen er bovenop, waar damp uit kwam! En er stonden ook allemaal kamertjes en deurtjes op, net als hier. Maar weet je wat het vreemdste was? Dat raad je nooit!”

“Nee, vast niet,” zei Schuimpje.

“Ik zag daar op dat grote, zwarte ding zeemeerminnen met benen rondlopen. Twee benen! Wat zeg je daàrvan?”

“Ik geloof het niet,” zei Schuimpje.

Zigzag haalde zijn schouders op. “Dat komt, omdat je dom bent.” zei hij. “Maar wacht...ik zal je nog iets anders vertellen, en dan zal je me vast wel geloven. Moet je horen! Op een andere keer zat ik op de top van een golf, dicht bij het land. En weet je wat ik toen zag?”

“Nee,” zei Schuimpje weer.

“Moet je goed luisteren!” fluisterde Zigzag geheimzinnig. “Toen zag ik een zeepaard met vier benen lopen... wat zeg ik? ...draven!” “Nee toch!” fluisterde Schuimpje terug. “Heus waar, geloof me! Maar...dat was nog niet alles!” ging Zigzag verder. “Want op dat paard met die vier benen zat een zeemeermin met twee benen!”

“Echt waar?” vroeg Schuimpje ongelovig. “Als het niet waar is, ben ik geen zeepaard, maar een wiervis!” zei Zigzag, en hij knikte ernstig. “En daarom,” vertelde Zigzag verder, “daarom wil ik in plaats van twee vinnen, vier benen hebben. Dan zou ik ook kunnen draven op het land en héél veel van de wereld zien!” “Maar hoe wil je dan vier benen krijgen?” vroeg Schuimpje. “Dat wil ik proberen, en daarom ben ik nu op weg naar Vader Neptunus, want ik heb gehoord dat Vader Neptunus overal raad op weet. Wanneer je flink bent, kun je alles van hem gedaan krijgen. Ik heb het zelf gehoord!” Schuimpje en Zigzag waren een poosje stil. Toen zei Zigzag, terwijl hij naar de deur ging: “Kom, ik ben nu uitgerust. Ik ga weer eens verder. Bedankt voor het gezellige praatje, en ...”

“O, ga je al weg?” vroeg Schuimpje teleurgesteld. “Wacht nog even...zie je, het lijkt mij ook veel prettiger om twee benen te hebben in plaats van twee vinnen. Zou ik niet met je mee mogen gaan naar Vader Neptunus?” “Wel, wel, wel! Dat is het eerste verstandige woord, dat ik je hoor praten,” zei Zigzag tevreden, “Natuurlijk kan je met me meegaan. Maar dan moeten we nu direct vertrekken. Geen

gebabbel meer! Weet je zeker, dat je dan niet weer naar je mooie huis gaat verlangen?” Schuimpje keek nadenkend haar gezellige kamertje rond. Toen zwom ze netjes achter Zigzag aan de deur uit, en deed die netjes dicht. “Laten we maar vlug gaan, anders bedenk ik me misschien!” zei ze. Zigzag keerde zich om. “Dat lijkt nu weer op niets! Je moet altijd zeker weten, wat je doet. Als je gaat, wil ik geen gezeur of gejammer horen! En geen tranen ook, hoor! De zee is al nat genoeg! Dus?” “Gaan!” vond Schuimpje. Sloom, de zeeslak, keek met één oog om de hoek van de mast en riep: “Wat ga je doen, Schuimpje? Blijf toch binnen! De stroom is nog sneller dan daarnet!” “Ik ga weg” zei Schuimpje. “Ik ga naar Vader Neptunus, want ik wil twee benen hebben, en veel van de wereld zien!” “Wa...wat?” vroeg Sloom. “Ik begrijp niet... wat bedoel je... ga je weg?” “Kom!” zei Zigzag, en hij trok Schuimpje mee. “Die zeeslak is toch te dom, om dat te begrijpen!” “Maar hij was altijd erg aardig, want hij maakte m’n huisje schoon!” “Dat kan nu wel waar zijn, maar ik heb geen tijd om langer te wachten! Kom mee!” Sloom keek hen verwonderd na, en dacht bij zichzelf: “Zeker een grapje van Schuimpje. Ze zal direct wel weer terugkomen. Ze houdt me een beetje voor de gek. Ja, ja, zo’n klein zeemeerminnetje toch...”

Hoofdstuk 2

Sloom had gelijk gehad. De stroom was vreselijk sterk, en Schuimpje en Zigzag schoten als pijlstaarten door het water. Ze moesten heel goed uitkijken om nergens tegenaan te zwemmen. Je moet weten, dat het op de bodem van de zee niet vlak is. Er zijn daar net zo goed heuvels, bergen en rotsen, als op het land. Maar in plaats van bomen en struiken zijn daar koraalriffen, wieren en vreemde kale takken, die vanuit de bodem naar boven kronkelen.

Ja, het was erg moeilijk voor Schuimpje en Zigzag om overal netjes tussendoor te zwemmen. Schuimpje had er zo druk mee, dat ze helemaal niet op de weg lette. Maar Zigzag lette daar wel op. En ineens kronkelde hij z’n staart om een koraal heen, zodat hij met een ruk stilstond.

“Hé!” riep hij, “Wacht eens even!” Schuimpje schoot met een vaart langs hem heen. Maar het gelukte haar toch nog net om zich aan een ander koraal vast te grijpen. “Wat is er?” vroeg ze. “Waarom moeten we wachten? We zijn er toch nog niet?” “Nee was het maar waar!” bromde Zigzag. “Ik geloof, dat we verdwaald zijn. We hadden al lang door het dal van de zee-anemonen moeten komen. Heb jij erop gelet?” “Ik weet het niet,” zei Schuimpje verlegen. “Ik heb niet zo goed uitgekeken, denk ik. Maar ik heb wel zee-anemonen gezien...wel vijf!” “Vijf!” riep Zigzag verontwaardigd. “Zoiets kun je nu weer echt van een meisje verwachten! In het dal, dat ik bedoel, groeien er wel vijfduizend!

En omdat we die niet gezien hebben, zijn we verdwaald!”

“En wat nu?” vroeg Schuimpje. “Moeten we weer terug?” “Dat gaat niet,” zei Zigzag somber. “De stroom is veel te sterk om er tegenop te zwemmen!”

“Dus dan moeten we wachten, totdat...” “Totdat er geen stroom meer is,” zei Zigzag. “Er zit niets anders meer op.”

“O... was ik maar...” begon Schuimpje. “Wàt heb ik gezegd!” riep Zigzag boos. “Geen gezeur en geklaag, heb ik gezegd!”

Schuimpje slikte een paar keer en deed haar best om een gewoon gezicht te trekken, maar het lukte haar niet erg. Ze verlangde opeens veel te erg naar haar mooie huisje terug.

“Meisjesgedoe!” bromde Zigzag. “Ik wou maar, dat je niet meegegaan was! Ik...”

Hij hield ineens op met mopperen en keek verbaasd naar een grote kreeft, die onverwacht achter een grote steen tevoorschijn kwam.

“Wel, wel,” zei de kreeft, met een oude kraakstem. “Wat hoor ik daar? Hebben jullie ruzie, omdat je verdwaald bent? Kom, kom, kindertjes, jullie moeten braaf zijn en niet zo lelijk tegen elkaar doen!”

“We zijn geen kindertjes!” zei Zigzag, die nu eenmaal een beetje uit z’n humeur was. “En ik doe niet lelijk! Zij doet lelijk!” Schuimpje lette helemaal niet op zijn gemopper. Ze was veel te blij, dat ze iemand zag, die hen misschien zou kunnen helpen. “Ik ben Schuimpje,” zei ze vlug, “en dat is Zigzag! Ik weet niet of we kindertjes zijn, maar ik weet wel, dat we verdwaald zijn!” “Wel, wel...Schuimpje en Zigzag...wat een aardige namen! Ik heet Knipknap en ik

ben de oudste zee kreeft van hier af tot aan de zeven zandbanken toe! Wel, wel, kom, kom... aangename kennismaking!”

“Wat vindt U, dat we moeten doen, meneer Knipknap? We zijn verdwaald, ziet U!” zei Schuimpje.

“Ja, dat hoorde ik jullie zeggen daarnet,” knikte Knipknap. “Maar ik kan jullie toch aanraden om hier te blijven, totdat de stroom weer kalm is! Nee, nee...”

“Waarom niet?” vroeg Zigzag. “Wat zouden we dan moeten doen? We kunnen toch niet terug? We zullen hier wel moeten blijven!” Knipknap stak nadenkend z’n staart omhoog en keek een beetje scheef naar hem.

“Hm...ja, ja!” zei hij toen. “Dat klinkt heel aardig. Maar weet je wel, jonge knaap, dat het soms dagenlang duurt, voordat het water weer rustig is?”

“O...” zei Schuimpje.

Knipknap knikte ernstig met z’n hoofd op en neer. “Ja, ja,” zei hij toen, “ik herinner me nog de stroom, van toen ik zelf nog maar een heel klein kreeftje was...dus al lang geleden! Tjonge-jonge, dat was me een stroom! Nog sterker dan nu! Ja, ja...en dat duurde tien lange dagen... van ’s morgens vroeg tot ’s morgens vroeg! Dat was me wat! En dan kan ik me nog een stroom herinneren... nog niet eens zo lang geleden...” “Maar dat is verschrikkelijk!” viel Schuimpje hem in de rede. “Wat moeten we doen?” Ze begon haast te huilen.

Zigzag voelde zich ook helemaal niet prettig, maar dat wilde hij niet laten merken. “Ach, het zal wel meevallen,” zei hij.

“Nou ...ik weet het nog zo net niet...” vond

Knipknap somber. “Als jullie het mij vragen... ik heb niet zo’n last van de stroom, omdat ik kruip, maar jullie...jullie kunnen alleen maar zwemmen...”

“Dat is het ’em juist!” zei Zigzag. “Konden we ook maar kruipen! Zie je wel, Schuimpje, hoe prettig het zou zijn, als we benen hadden! Hoe eerder we bij Vader Neptunus zijn, hoe beter...”

“Wat zeg je daar...Vader Neptunus?” vroeg Knipknap, en hij hield z’n oude hoofd een beetje scheef.

“Ja,” legde Zigzag uit, “we gaan naar Vader Neptunus toe, omdat we hem om benen willen vragen!”

“Maar kindertjes...Vader Neptunus woont hier toch vlakbij? Waarom zouden jullie dan terug moeten zwemmen... dat is toch een heel eind om!”

“Vlakbij?” riepen Schuimpje en Zigzag tegelijk. “Natuurlijk!” zei Knipknap. “Weet je wat? Klim maar op m’n rug en houd je stijf vast. Dan zal ik jullie de weg wijzen!”

Schuimpje lachte alweer en Zigzag keek tevreden, toen ze op de brede rug van Knipknap kropen.

Toen begon Knipknap langzaam achteruit te kruipen. Achteruit... ja, want dat doen zee kreeften. Het ging wel erg langzaam. De grond werd steeds rotsachtiger, en ze schoten haast niet op.

“Dat valt niet mee...” zuchtte de oude kreeft, “ik kan goed merken, dat ik een dagje ouder word... ach, ach...”

“Kunnen we het nu verder zelf niet vinden?” vroeg Zigzag.

“We zijn natuurlijk veel te zwaar!” vond Schuimpje.

Knipknap hield stil en keek eens om zich heen. Ze stonden nu in een nauwe kloof, en er was daar van de sterke stroom niet zo veel meer te voelen.

“Ja, ik kan het jullie nu wel verder wijzen,” zei hij. “Kijk.... wacht’es... o ja, ik weet het al.

Luister goed! Zwem deze kloof in, neem dan de eerste zijgang aan je linkerhand, en wanneer je die door bent...wel... dan ben je er! Dan sta je op een grote zandvlakte, en daarop staat het koraalriffen-paleis van Vader Neptunus!”

“Is het werkelijk!” zei Schuimpje blij.

“Ja, ja, zó is het!” knikte Knipknap. “Ik had jullie natuurlijk heel graag nog verder willen brengen, maar...” “Geen sprake van!” zei Zigzag. “We zullen het nu heus wel zelf kunnen vinden.”

“We zijn U zo dankbaar!” zei Schuimpje. “Als u er niet geweest was...”

“Geen dank, geen dank,” viel Knipknap haar in de rede. “Wanneer jullie weer eens raad nodig hebben, dan komen jullie maar bij mij. Je vraagt dan maar heel gewoon naar Knipknap, en dan weet iedereen wie je bedoelt. Tot ziens, kindertjes, en het beste, hoor!”

Knipknap keerde zich langzaam om, en schoof achterstevoren de kloof uit.

“Dat was een aardige zee kreeft!” vond Zigzag, toen ze tussen de steile rotswanden verder zwommen.

“Ja,” zei Schuimpje, “een echte, lieve, oude zee kreeft was het! En nu moeten we goed uitkijken naar de eerste weg links!”

“Laat mij maar voorop gaan,” zei Zigzag. “Ik kijk beter uit dan jij, en ik ben flinker.”

Schuimpje had geen zin om tegen te spreken, en

zo ging ze dus gehoorzaam achteraan zwemmen. “Wat duurt het lang!” zei ze na een poosje. “Hoe kon Knipknap nu zeggen, dat het vlakbij was?”

De kloof werd steeds nauwer en donkerder. De rotswanden rezen steil omhoog, en er was bijna geen licht meer te zien.

Eindelijk hield Zigzag stil en hij wees naar de linkerwand. “Hier is het!” riep hij.

De kloof, waar ze nu inzwommen, was nog nauwer dan de vorige, en het was er bijna pikkedonker.

“Wat vreemd!” dacht Schuimpje. “Wat is het hier akelig!” Zigzag zwom weer voorop. Het werd steeds donkerder en donkerder, en toen Schuimpje eens omhoog keek, zag ze, dat er geen opening meer tussen de rotsen was.

“Kijk eens omhoog!” riep ze tegen Zigzag.

“Ik heb het allang gezien!” riep hij terug. “We zitten in een grot. Ik geloof nooit, dat dit de goede weg is!”

Schuimpje wilde net zeggen, dat ze maar liever weer terug ging, toen ze een vreemd geluid hoorde! Het was net alsof er iemand lachte! En Zigzag deed het vast niet, want die schrok haast even erg als zij!

“Is daar iemand?” vroeg hij een beetje beverig.

“Haha Ja-zeker, hier is iemand!” zei een zware stem. “Ik ben hier: Haha! Mijn naam is Glibber! nog maar een klein eindje door, dan kom je zo m’n huis binnen!”

“Maar we zijn verkeerd!” zei Schuimpje met een trillende stem. “we moeten naar Vader Neptunus!”

“Ach zo... naar Vader Neptunus! Ja, dan zijn jullie wel héél verkeerd! Maar wees maar

niet bang en kom maar gauw binnen. Ik vind het wel aardig om eens visite te krijgen, en misschien kan ik jullie de goede weg wel wijzen!”

Zigzag trok Schuimpje mee.

“Kom,” zei Zigzag, “Ik zie daar al een lichtje! Wees toch een beetje flinker! Ik schaam me voor je! Misschien kan die Meneer Glibber ons wel helpen... Wat moet hij wel niet van je denken!”

Toen slikte Schuimpje haar tranen maar weer in, en zwom ze achter Zigzag aan, het huis van Glibber, de dikke zeepaling, binnen. Schuimpje had nog nooit van haar leven een zeepaling gezien. Wat was hij lang en groot! Z’n hele huis lag bijna vol met hem!

Dat huis was een diepe grot, en het werd verlicht door honderden kleine visjes met zilveren schubben, die langs de wanden zwommen.

“Zo, zo,” mompelde Glibber, en hij grinnikte in zichzelf.

Schuimpje werd er helemaal akelig van, en ze durfde hem haast niet aankijken. Ze had nog nooit iemand met zo’n lelijk gezicht gezien. Z’n ogen stonden helemaal scheef, en z’n mond was een grote, wijde spleet.

“Zo, zo... dat overkomt me ook niet vaak, dat ik visite krijg. En dan nog al liefst van zo’n aardig zeemeerminnetje, en een klein zeepaardje! Wie heeft jullie de weg naar Vader Neptunus gewezen?”

“Knipknop, de zoekreeft!” vertelde Zigzag.

“Hij heeft ons tot aan de kloof gebracht.”

“Aha. Dàt dacht ik wel!” lachte Glibber. “Dàt dacht ik wel! En toen heeft hij zeker gezegd: de eerste weg links?”

“Ja,” knikte Zigzag.

“Ha ha... natuurlijk! En omdat je maar een dom zeepaardje, en een dom zeemeerminnetje bent, sloeg je de eerste weg links in!”

“Dat had Knipknop toch gezegd!” vond Schuimpje, “Dat was toch goed?”

“Zonder te bedenken,” ging Glibber verder, “dat die arme, oude Knipknop achteruit loopt, in plaats van vooruit. Wat de eerste weg links voor hem is, is natuurlijk de eerste weg rechts voor jullie! Maar misschien zijn jullie nog te klein om dat te begrijpen!”

Glibber grijsde breed, en toen krabde hij met het puntje van z’n staart op zijn hoofd. “O ...,” riep Zigzag. “Wat dom dat we dat niet bedacht hebben!” “Verschrikkelijk!” zei Schuimpje, en de tranen liepen alweer over haar wangen.

“Maar dan gaan we maar gauw weer terug!” zei Zigzag. “Kom...”

“O, nee...haha...dààr is het nu al te laat voor!” riep Glibber. “Nu zijn jullie bij mij gekomen, en ik laat jullie vooreerst niet gaan. Ha... ik kan hier best een paar hulpjes gebruiken, want ik ben lui, zie je... héél lui!”

Schuimpje en Zigzag keken elkaar eens aan.

“We móeten naar Vader Neptunus.” riep Zigzag toen boos.

“Móeten, hè ... zei je dat? ...móeten?”

fluisterde Glibber. Hij schoof een eindje naar voren, zodat Zigzag helemaal tegen de muur werd gedrukt. “Je bent brutaal, manneke!

Nee...je moet voor mij werken! Dàt moet je! En jij ook daar!” Hij knikte naar Schuimpje, die nu een heel eind van Zigzag af stond.

“Jullie zullen m’n grot netjes maken, want er is al wekenlang niets aan gedaan, omdat ik lui ben en mijn gemak wil houden.

Er spoelen hier steeds kiezelstenen en modderbrokken aan, en ik wil, dat jullie die er weer uitbrengen. De bodem van mijn grot moet glad en vlak zijn, zodat ik me prettig kan bewegen. Verstaan?”

Zigzag zei niets, en keek boos voor zich uit. Maar Schuimpje knikte angstig met haar hoofd van ja.

“Zo...en nu ga ik weer wat slapen,” zei Glibber tevreden.

“Jullie beginnen maar! Er is hier veel te doen!”

Toen draaide hij zich langzaam om en verdween in een smalle spleet, waar hij net in paste.

Hoofdstuk 3

Nadat de zeepaling was gaan slapen, waren Schuimpje en Zigzag te beduusd om iets te zeggen.

Zigzag was de eerste, die z’n mond weer open deed.

“We moeten ontvluchten!” fluisterde hij.

“Geen denken aan!” klonk de stem van Glibber vanuit de spleet. “Vluchten hoeven jullie niet te proberen! Ik heb erg goede oren, al zeg ik het zelf, en ik hoor alles wat jullie zeggen of doen! Bovendien slaap ik niet vast, en met het puntje van m’n staart voel ik alles!”

Dàt was me wat! Dus nu konden ze ook al niets meer tegen elkaar zeggen, of Glibber, de dikke zeepaling, verstond het! Er bleef niets anders over, dan de grot te gaan schoonmaken. Ze paktten dus de kiezelstenen één voor één op, en brachten die naar buiten, in de smalle kloof. De tranen liepen nu in straaltjes langs Schuimpje’s wangen, en Zigzag merkte het niet eens! Hij vond het nu zelf ook verschrikkelijk, en hij zwom met een paar diepe rimpels tussen z’n ogen rond, om te bedenken, wat ze konden doen om weg te komen.

Schuimpje werd al gauw moe van het stenen dragen. Ze schoten zo weinig op, want er lag een hele laag kiezelstenen in de grot, en de grond bleef maar hobbelig. Wat had ze er een spijt van, dat ze met Zigzag mee was gegaan, en wat verlangde ze terug naar haar huisje! Ze werkten de hele nacht door, en toen kwam Glibber weer tevoorschijn. Hij keek onderzoekend naar de grond.

“Dat lijkt nergens op!” bromde hij. “Is dat

werken, wat jullie doen! Het is luieren!
Aan de gang...één, twee, drie! En ik ga mijn ochtendkronkeling maken, zoals ik dat altijd doe. Maar jullie moeten niet denken, dat je dan mooi kunt ontsnappen...o, nee! Want er is geen andere weg dan die kloof, waar je gisteren bent doorgekomen, en ik ga niet verder dan het begin daarvan. Dus al jullie probeert weg te glippen, dan kom je mij en niemand anders dan mij tegen. Begrepen? Zorg er voor, dat jullie in dien tijd goed opschieten!”
De dikke Glibber verdween met een lelijk lachje in het donkere nauwe gangetje, en liet de arme Schuimpje en Zigzag in z'n kamer achter. Ze waren stil tot dat ze dachten, dat Glibber ver genoeg weg was.
“We moeten ontsnappen!” fluisterde Zigzag toen.
“Maar hoe?” vroeg Schuimpje. “Je hebt toch gehoord wat hij zei? We kunnen immers nergens heen!”
“Laten we de grot eens goed onderzoeken.” stelde Zigzag voor. “Misschien is er wel ergens een geheime uitgang...je kunt nooit weten!”
Ze begonnen de wanden af te zoeken, keken achter alle rotsblokken, en in alle spleten, maar de rotsblokken waren niet te verschuiven en de spleten waren te nauw.
Moedeloos haalde Schuimpje haar schouders op en ze wilde net zeggen, dat er toch niets aan te doen was, toen Zigzag ineens riep:
“Hela! Wat is dit? Kom eens hier!”
Schuimpje zag, dat hij een grote, ronde steen had omgerold, en daaronder was een diep, donker gat.
“Voel er eens met je hand in!” zei Zigzag

opgewonden. “Je hebt gelukkig lange armen!”
Schuimpje stak haar rechterarm in de opening, en toen werden haar ogen rond van verbazing.
“Wat is er?” vroeg Zigzag ongeduldig.
“Kijk!” zei Schuimpje, en ze haalde een handvol parels, barnstenen en stukken parelmoer tevoorschijn.
Ze keken er een poosje zwijgend naar. Toen zei Zigzag: “Leg het er weer in! Laten we de steen er weer oprollen, want Glibber kan ieder ogenblik terugkomen!”
“Ja,” zei Schuimpje, “vreemd, hè?”
“Daar komt hij nooit eerlijk aan!” zei Zigzag. “In deze kale kloof is niets te halen, en hij zegt zelf, dat hij nooit verder komt, dan de uitgang. Maar nu weten we meer dan daarnet!”
Ze rolden de steen weer op het gat, en ze waren nog maar net klaar, toen ze vanuit de verte Glibber's stem hoorden.
“Zijn jullier er nog?” riep hij.
“Ja, meneer!” antwoordde Schuimpje netjes.
Ze voelde, dat ze weer een beetje meer moed gekregen had, omdat Zigzag nu misschien wel iets zou kunnen vinden om te ontsnappen.
“Zo, dat doet me plezier!” grinnikte Glibber.
“Het zou ook erg dom van jullie geweest zijn om weg te zwemmen. En laat me nu eens zien, wat jullie gedaan hebben!”
Hij kronkelde langzaam de grot binnnen, en keek toen met een kwaad gezicht om zich heen.
“Wat is dat!” riep hij. “Jullie hebben immers niets uitgevoerd, jullie moesten je schamen! Het lijkt nergens op! Jullie... jullie... luilakken! Lui zijn jullie...ja! Ik ben de enige, die lui mag zijn, onthoudt dat goed! Vooruit opschieten! Er spoelen steeds nieuwe steentjes en modder aan...

weg ermee. Mijn grond moet zo glad zijn, als het marmer op de vloer in het paleis van Vader Neptunus!”
Schuimpje en Zigzag werkten ook die helde dag door, terwijl Glibber met halfdichte ogen toekeek en soms voldaan zuchtte, of: “Toe, opschieten!” riep.
Toen werd het avond en Glibber's ogen vielen langzaam helemaal dicht.
“Kom, ik krijg slaap,” zei hij eindelijk. “Jullie werken maar flink door... daarvoor zijn jullie tenslotte hier. En je weet...ik hoor alles!”
Hij verdween weer in de spleet en Schuimpje keek Zigzag vragend aan.
“Kom hier,” wenkte hij, en wees toen naar een groot rotsblok, dat naast de spleet stond, waar Glibber in lag.
Met veel bewegingen legde Zigzag uit, wat hij van plan was, en Schuimpje begreep het direct, al zei hij ook geen woord. Zigzag bedoelde dat ze samen de steentjes, de modder en het zand onder dat rotsblok weg moesten graven. Dan zou het vanzelf topzwaar worden, en precies voor de opening vallen, waar Glibber lag te slapen.
Het was een heel goed plan, vond Schuimpje en ze begonnen er meteen aan te werken. Tjonge, wat pakten ze aan! Ze groeven en droegen stenen, en Glibber, die dat hoorde, dacht bij zichzelf: “Zo, nu gaan ze toch werkelijk inzien, dat ze moeten gehoorzamen! Nu kan ik rustig gaan slapen. Gisterenavond heb ik haast geen oog dicht gedaan, want ze waren nog niet te vertrouwen. Als ze de kans hadden gehad...”
Toen dacht hij niets meer, want hij was vast in slaap gevallen.
Onderwijl schoten Schuimpje en Zigzag vlugger

op, dan ze gedacht hadden. Het rotsblok begon, wanneer ze ertegen aan duwden al zacht te wiebelen.
“Nog een beetje, en dan gaat het!” fluisterde Zigzag heel zacht. Schuimpje knikte, en ze werkten weer door.
Na een poosje wenkte Zigzag haar. Hij was een eindje naar boven gezwommen, en duwde nu met alle kracht tegen het rotsblok aan. Het helde langzaam voorover en toen Schuimpje ook nog hielp, begon het te kantelen! Ze hielden hun adem in. Lager en lager gleed het... nog een eindje, en ja! Bom! Met een doffe slag kwam het vlak voor de spleet terecht!
Even bleef het stil, maar toen hoorden ze Glibber's stem.
“Wat is dat! Help! Laat me er uit Akelige wormen! Lelijke wolhandkrabben! Ellendige zeesterren! Doe dat ding weg... direct! Ik wil naar buiten!”
Het grote rotsblok schudde zacht heen en weer van de duwen, die Glibber er tegen aan gaf, maar het bleef op zijn plaats liggen, en bewoog geen centimeter.
Zigzag lachte tevreden en tikte toen Schuimpje op haar schouder.
“Kom gauw!” zei hij. “Wij moeten Knipknep zien te vinden!” Schuimpje knikte alleen maar, want ze was te blij om iets te zeggen. Ze zwom achter Zigzag aan, totdat ze weer buiten in de brede kloof waren. Daar kwamen ze een garnaal tegen.
“Goedenavond!” zei de garnaal. “Beter weer dan gisteren om deze tijd, vindt u niet? De storm is een beetje gaan liggen...knars...ja, er is niet zoveel stroom meer...knars, knars...nee, zulk

weer is niets gedaan voor ons, garnalen...knars, knars...”

“Goedenavond!” zei Zigzag. “Kunt u ons ook zeggen, waar Knipknap, de oude zeekeeft woont?”

“Wel zeker, natuurlijk...knars...wie zou dat niet weten! Knars... ik zal jullie wel even naar hem toe brengen...knars...”

De garnaal zwom nog vlugger dan Zigzag! Hij vloog met schokken vooruit, en Schuimpje kon hem haast niet bijhouden. Maar gelukkig was het niet ver weg. Tussen twee ronde stenen woonde Knipknap en hij was net van plan om te gaan slapen, toen Schuimpje en Zigzag ineens voor z’n neus langs zwommen.

“Wel, wel...heb ik van m’n leven!” riep hij. “Nu al terug?” “We zijn nooit bij Vader Neptunus geweest!” vertelde Zigzag.

“Kom... knars....ik moet weer eens verder!” zei de garnaal, die voelde, dat hij gemist kon worden. “Goedenavond...knars... en tot je dienst!”

Met een ruk keerde hij zich om, en met een paar schokken was hij uit het gezicht verdwenen. Knipknap kroop achterstevoren naar buiten.

“Wat vertelde je me daar?” riep hij. “Niet bij Vader Neptunus geweest?” “Nee, dat zit zo,” zei Zigzag, en toen vertelde hij Knipknap het hele verhaal. Van de eerste weg links, die de eerste weg rechts had moeten zijn. En van Glibber en de parels en barnstenen onder de ronde steen, en van het rotsblok, dat nu voor de spleet lag, waar Glibber inzat. Ja, dat vertelde hij allemaal, en Knipknap was helemaal ontdaan, toen Zigzag klaar was. Hij beefde ervan! Dat kwam zeker omdat hij zo oud was.

“Kranig!” zei hij. “Kranig van jullie! Die Glibber

is een oude rakker, maar dat hij het was, die parels en zo uit de schatkamer van Vader Neptunus wegnam, had ik niet gedacht!”

“Waren die mooie dingen dan van Vader Neptunus?” vroeg Schuimpje verbaasd.

“Welzeker!” zei Knipknap. “Al een tijd lang mist hij steeds iets uit z’n schatkamer. Nu eens is het de mooiste parel, dan weer het grootste stuk parelmoer, een andere keer een prachtig bloedkoraal of een edele barnsteen. Maar wie had kunnen denken, dat Glibber dat deed.”

“Gemeen!” zei Schuimpje.

“Hij heeft natuurlijk ergens in z’n kloof een geheime gang gegraven... Maar kom, jongelui, laten we er niet langer over praten, laten we iets doen! We moeten direct naar het paleis! Tjonge-jonge! Wel wel....wie had dat kunnen denken... zwemmen jullie maar vast! Ik kruip, zo hard m’n oude benen het toelaten, achter jullie aan. Sla nu, als je in de kloof komt, de goede weg in en wacht aan het eind daarvan op mij!”

Dat deden Schuimpje en Zigzag. De goede weg, die ze nu insloegen, kwam op een grote zandvlakte uit en daar midden op stond het prachtige koraalriffenpaleis van Vader Neptunus! Ze hielden even hun adem in, zó mooi vonden ze het. De muren en torens waren van het allermooiste bloedkoraal, en de deuren en traptreden van zilverig paarlemoer, dat glansde in het blauwe water, dat er omheen spoelde. Nee, zoiets hadden Schuimpje en Zigzag nog nooit gezien, en ze bleven er zwijgend naar kijken, totdat Knipknap aankwam.

“Zo, kinders, hier ben ik!” hijgde hij. “Tjonge-jonge, dat was een eind lopen voor mijn oude

botten! Ik heb het er warm van! Zo... nu zal ik voorop gaan...kijk, deze trap op! Hè, hè...”

Hij sloeg met een hamertje van bloedkoraal op een grote schelp, die daar hing, en al gauw kwam er uit één van de gangen een sluiersaart naar buiten.

“Is Vader Neptunus thuis?” vroeg Knipknap.

“We moeten hem spreken, ziet u! Zeg maar dat ik, Knipknap het ben, en dat het belangrijk is!”

De sluiersaart verdween, en kwam even later met een grote maanvis terug.

“Dat is de kamerdienaar van Vader Neptunus!” fluisterde Knipknap. “Jullie moeten beleefd tegen hem zijn, want hij is erg deftig!”

“Komt u maar binnen,” sprak de maanvis. “Ik heb net de schuimkoffie binnen gebracht, dus u treft het!”

Hij ging hen voor door de lange gang, en hield voor een grote poort stil.

“U kunt binnenzwemmen!” zei de maanvis.

“Maar maakt U geen lawaai, want daar heeft Vader Neptunus een hekel aan!”

Hoofdstuk 4

Vader Neptunus zat aan het eind van de grote zaal op een geweldige oesterschelp. Hij had zeker een sombere bui, want hij zat met z’n hoofd op zijn hand geleund, treurig door z’n dichte wenkbrauwen heen te kijken.

Schuimpje en Zigzag keken hun ogen uit. Het paleis was niet alleen aan de buitenkant mooi, want daar binnen was het haast nóg mooier. Er stonden hoge zuilen van bloedkoraal, en er waren koepels van zachtrose parelmoer. De wanden waren met schelpen ingelegd... niet zo maar gewone schelpjes, nee, het waren allemaal zaagschelpjes van de teerste kleuren. En dan de prachtige oesterschelp, waar Vader Neptunus op zat! Het was allemaal zó prachtig, dat ze bijna vergaten om: “Goedenavond, Vader Neptunus!” te zeggen, zoals het toch hoort.

Maar Knipknap vergat dat niet. Hij was een oude zeekeeft, en hij had al veel meegemaakt in zijn leven.

“We komen u een prettig bericht vertellen” begon hij. “Ja, ja... u zult er van opkijken!” Neptunus nam even z’n kroontje af.

“Een prettig bericht?” vroeg hij. “Wel, dat kan ik gebruiken, want ik hoor de laatste tijd alleen maar droevige berichten. Gisteren vertelden ze me nog, dat op één na m’n mooiste en grootste parel spoorloos verdwenen was...”

“Ik weet het, Vader Neptunus,” zei Knipknap, en hij knikte begrijpend. “Maar we brengen u nu heus goed nieuws, want we komen vertellen, dat uw gestolen schatten teruggevonden zijn!”

“Nee toch!” riep Vader Neptunus, en hij sprong van zijn oesterschelp op. Z’n ogen waren nu niet

langer achter zijn wenkbrauwen verscholen, maar keken groot en blauw van Knipknop naar Zigzag en van Zigzag naar Schuimpje. “Het is heus waar!” zei Schuimpje. “Breng eens gauw koffiel!” riep Vader Neptunus naar de maanvis, die bij de poort was achtergebleven. “Dàt moet gevierd worden! En doe er een schaal anemontaartjes bij... en wierkoekjes... en alles! Haast je, Bolus!” De maanvis zwom vlug weg, en Vader Neptunus zwaaide met z’n arm in de rondte. “Ga toch zitten!” riep hij. “Doe alsof je thuis bent, en vertel me wat er te vertellen is! Als jullie eens wisten, hoe blij ik was!” “Dan zullen we u eerst eens vertellen wie uw schatten heeft weggenomen!” zei Knipknop. “Glibber de dikke zeepaling...” “Wat, dacht ik het niet!” riep Vader Neptunus. “Glibber is de enige van het zeerijk, die vlak bij me in de buurt woont, en die me nooit onder de ogen durft komen. Wanneer hij me de verte ziet, kronkelt hij zo hard als hij kan weg! Maar vertel nu eens verder...hier zijn de koffie en de taartjes! Neem maar wat je lust! Intussen moet jij een paar bedden klaar maken, Bolus, want die kinderen zullen wel slaap hebben... het is al erg laat!” Schuimpje en Zigzag hadden veel honger, want ze hadden al die tijd niets gegeten. Terwijl ze aten en dronken, deed Zigzag het verhaal en Vader Neptunus luisterde aandachtig. “U zult voortaan geen last meer van Glibber hebben,” besloot Knipknop. “Hij zit nu in de rotsspleet en kan er niet meer uit!” Vader Neptunus knikte een paar keer nadenkend met z’n hoofd “De beste straf voor Glibber zal zijn,” zei hij toen, “dat hij zelf een gang moet

graven, om onder die rots door te komen. Terwijl hij daarmee aan het werk is, kan hij rustig nadenken over alles, wat hij verkeerd heeft gedaan. Ik zal mijn parels en barnstenen terug laten halen, maar Glibber laat ik daar zitten!” “Heel verstandig!” vond Knipknop, terwijl hij het laatste wierkoekje in z’n mond stak. “Maar nu vind ik, dat die kindertjes nodig naar bed moeten! Schuimpje geeuwt aan één stuk door, en Zigzag slaapt al haast!” “Dat zou ik bijna vergeten!” zei Neptunus. “Erg dom van me... maar dat komt omdat ik zo blij ben, geloof ik!” En sloeg op de gongschelp, die naast hem stond, en toen bracht Bolus, de maanvis, Schuimpje en Zigzag naar bed. Ze sliepen als rozen, en het was de volgende morgen al laat, toen ze door Bolus gewekt werden. “Vader Neptunus wacht u,” zei hij. “Ik heb het ontbijt al binnen gebracht!” Schuimpje en Zigzag volgden hem naar de eetzaal, waar Vader Neptunus al aan tafel zat. “Goedemorgen kinderen” zei hij. “Jullie hebben de groeten van Knipknop, want die is weer naar huis gegaan. Eet nu maar flink, en vertel me dan eens, wat jullie me wilden komen vragen. Ik zal jullie natuurlijk graag op de een of andere manier laten merken, hoe dankbaar ik jullie ben.” “Ja...eh...ziet u, we wilden graag allebei benen hebben,” zei Zigzag verlegen. “We wilden veel van de wereld zien... niet alleen de zee, maar ook het land! Ik heb een poosje geleden ontdekt, dat er zeepaarden met vier benen bestaan, en ik heb een zeemeermin gezien met twee benen, die kon lopen...”

“Vader Neptunus trok heel veel rimpels in zijn verweerde gezicht, en mompelde: “Tja, ja...zo, zo...” Toen stond hij op en kwam hij naar hen toe. “Dus jullie zijn ontevreden?” vroeg hij. “Ik niet,” zei Schuimpje vlug. “Ik heb het mooiste huisje, dat een zeemeerminnetje kan hebben! Maar natuurlijk zou ik, net als Zigzag, veel van de wereld willen zien!” “Hm...” zei Vader Neptunus. “Maar weten jullie wel dat, als jullie eenmaal benen hebben, ik jullie nooit weer vinnen zal kunnen teruggeven? Je zal dan altijd op het land moeten blijven, en jullie zullen helemaal niet tegen de warmte en de zon kunnen.” Schuimpje keek Vader Neptunus met open mond aan, en Zigzag keek met een diepe rimpel tussen z’n ogen naar hem. “Op het land schijnt héél vaak de zon! Je zal dan nooit weer onder water kunnen komen, waar het zo heerlijk koel en schemerig is...nee, dat gaat niet meer, als jullie benen hebben! Dus ik vind, dat jullie er nog maar eerst eens goed... héél goed...over na moeten denken, en dan pas wil ik weten, of jullie tòch nog benen willen hebben. Afgesproken?” Schuimpje wist al direct, wat ze wilde. “Ik weet het al!” zei ze tegen Vader Neptunus. “En?” vroeg hij. “Ik wil het liefst weer naar m’n huisje terug!” zei Schuimpje. “Als ik het maar weer vinden kon...” “Dàt komt in orde!” zei Vader Neptunus blij. “De vlugge aal, Pijlsnel, zal je weer terugbrengen. Hij kent overal de weg.” “En jij?” vroeg hij toen aan Zigzag. “Wanneer ik een mooi huis had, zou ik ook

liever onder water water blijven,” zei Zigzag. “Ik houd niet van zon en warmte, want daar zou ik helemaal van uitdrogen... maar het is ook niet prettig, om steeds rond te moeten zwerven...” “O, maar dat komt òk in orde!” zei Vader Neptunus, en hij wreef vergenoegd z’n handen. “Eigenlijk kan ik een flink, jong zeepaardje als jij hier nog best gebruiken! Je zou m’n schatkamer dan kunnen bewaken, en nog veel meer andere dingen voor me kunnen doen!” Zigzag was zo blij, dat hij niets kon zeggen. Het was voor een zeepaardje héél wat, om in het paleis van Vader Neptunus te mogen wonen! “Dat is dan alles in orde!” zei Neptunus tevreden. “Ik ben blij, dat jullie zo verstandig zijn, want als ik jullie benen had gegeven, waren jullie vast en zeker ongelukkig geworden. En dat had ik niet prettig gevonden, dat begrijp je wel!” Hij pakte een koralen hamertje en sloeg twee keer op zijn gong. “Hier is Pijlsnel!” zei hij even later, toen er een grote aal binnenzwom. “Vertel hem maar waar je woont, Schuimpje, dan brengt hij je in een wip naar huis.” Maar toen merkte Vader Neptunus, dat Schuimpje en Zigzag elkaar een beetje vragend aankeken. “Wat is er?” vroeg hij. “O...ik begrijp het al! Jullie willen elkaar zeker nog wel eens zien. Maar dat is heel eenvoudig, want ik kan immers altijd Pijlsnel even naar het huis sturen, waar Schuimpje woont, om haar te halen? En dan kunnen jullie net zoveel samen praten, als je wilt!” Toen lachte Schuimpje weer, en ze zei Vader Neptunus en Zigzag blij goedendag. Toen zwom

ze vlug, achter Pijsnel aan, naar buiten.
Het was al middag, toen Schuimpje bij het wrak aankwam. De zon verlichtte het water, en alles zag er vrolijk en gezellig uit.
Sloom, de zeeslak, was druk bezig de verschansing schoon te maken, en hij keek haast niet op, toen Schuimpje naar hem toe kwam.
“Zo... ben je daar weer?” vroeg hij op zijn langzame manier. “Ik dacht wel, dat je een grapje maakte, toen je daarnet met dat zeepaardje wegging, en toen je vertelde, dat je benen wilde hebben! Stel je toch voor! Zoiets kan toch niet? Wat een deugniet ben je toch, om me zo voor de gek te houden!”

Schuimpje en Zigzag, 1940-1941.

Typoscript van dit verhaal en een van de bedoelde illustraties voor het binnenwerk.

Tijdens de winter van 1940-1941 werkte Phiny Dick aan een nieuw kinderboek getiteld *Schuimpje en Zigzag*. De hoofdfiguur was een zeemeerminnetje, dat allerlei avonturen beleefde in het gezelschap van het zeepaardje Zigzag. Uitgever Van Goor Zonen keurde het af omdat het meerminnetje te bloot was afgebeeld.

Zij had immers geen kleertjes aan. Marten Toonder beschreef de scène in zijn memoires als volgt: ‘Maar het is nog een kind!’ zei Phiny geschokt. ‘Er is niets onzedelijks aan, hoor. Ze dacht even na, en stelde toen voor om dat kind een bh aan te trekken. Hoewel het dan pas onzedelijk zou worden, volgens haar.’ Het boek werd toen niet uitgebracht, maar nu, na meer dan 70 jaar, verschijnt *Schuimpje en Zigzag*, door bemiddeling van Museum Meermanno, alsnog in deze uitgave, op 14 september 2012, de honderdste geboortedag van Phiny Dick.

Bibliografie

Door Phiny Dick (schrijversnaam van Afine Kornélie Dik) geschreven, samengestelde, vertaalde of geïllustreerde boeken. Wanneer er alleen de naam van *Phiny Dick* staat, is zij zelf de schrijfster en de illustratrice.

De stripboeken van de stripverhalen van *Olle Kapoen*, zijn niet opgenomen.

Boeken

- Dorothea (Dola) Rosalie de Jong, *Van Klaas Vaak en zijn brave zandkabouterijtjes* (ill. Phiny Dick), 1e druk 1939, G.B. van Goor Zonen. Tot 1941 twee drukken.
- Phiny Dick, *Miezelientje en prinses Rosmarijn*, 1e druk 1939, G.B. van Goor Zonen. Tot 1975 acht drukken.
- Phiny Dick, *Olli Fant uit Poppelo*, (ill. Marten Toonder) 1e druk 1940, G.B. van Goor Zonen. Tot 1975 vier drukken.
- Phiny Dick, *Pijper, het bosmannetje*, 1e druk 1940, G.B. van Goor Zonen. Tot 1956 vier drukken.
- Elisabeth (Lieske) Havelaar, *Pinkje's bezoek bij de eekhoortjes* (ill. Phiny Dick), 1e druk 1940, G.B. van Goor Zonen. Tot 1951 drie drukken.
- Maria Cornelia van Oven-van Doorn, *Vader Dirk en moeder Dina* (ill. Phiny Dick), 1e druk 1940, Ad.M.C. Stok, Zuid-Hollandsche Uitgevers Mij.
- Phiny Dick, *Suizebol en Bijdepink* (ill. Marten Toonder), 1e druk 1941, G.B. van Goor Zonen. Tot 1975 vier drukken.
- Phiny Dick, *Miezelientje en Kakeline de kip* 1e druk 1941, G.B. van Goor Zonen. Tot 1975 vijf drukken.
- Phiny Dick, *Van Pom, Verk en Fop* (ill. Marten Toonder), 1e druk 1941, G.B. van Goor Zonen. Tot 1954 vier drukken.
Phiny Dick, Reeks *Versjes uit de oude doos* (ill. Phiny Dick en Marten Toonder). Tot 1955 van elk deel drie drukken.
- 1. *Touwtje springen*, 1e druk 1941, G.B. van Goor Zonen.
- 2. *Allerlei van vroeger*, 1e druk 1941, G.B. van Goor Zonen.
- 3. *Rijmpjes voor allen*, 1e druk 1941, G.B. van Goor Zonen.
- 4. *Kringspelletjes*, 1941, 1e druk 1941, G.B. van Goor Zonen.
- 5. *Aftel- en balspelletjes*, 1e druk 1941, G.B. van Goor Zonen.
- 6. *Sinterklaas, Kerstmis en nieuwjaar*, 1e druk 1941, G.B. van Goor Zonen.
- Elisabeth (Lieske) Havelaar, *Pinkje gaat uit op avontuur* (ill. Phiny Dick), 1e druk 1941, G.B. van Goor Zonen. Tot 1954 drie drukken.

- Jan Gerhard Toonder, *De dag na Bethlehem* (kleuren-ill. Phiny Dick; zwart-wit-ill. Marten Toonder), 1e druk 1941, Elsevier. Tot 1949 vier drukken in elf edities.
- Loek van de Blankevoort en Nel Brands, *Oude rijmpjes*, (ill. Phiny Dick) 1e druk 1942, G.B. van Goor Zonen. Tot 1958 zes drukken.
- Phiny Dick, *Pom van de Pomheuvel* (ill. Marten Toonder), 1e druk 1943, G.B. van Goor Zonen. Tot 1951 twee drukken.
- Thea Mol, *Tierelantijn en Tureluur* (ill. Phiny Dick), 1946, Gebr. Kluitman.
- Thea Mol, *Tierelantijn en Tureluur gaan uit op avontuur* (ill. Phiny Dick), 1946, Gebr. Kluitman.
- Munro Leaf, *Laten wij het beter doen!* (ill. Munro Leaf; vertaling Phiny Dick), 1e druk 1947, Buijten & Schipperheijn.
- Phiny Dick, *Meowina and princess Rose-Marie*, (vertaling Wim Pinchin), 1e druk 1947, G.B. van Goor Zonen / Bailey Bros & Swinfen.
- Phiny Dick, *De drie leeuwjtjes* (ill. Pierre Probst), 1e druk 1954, Heidelberg.
- Phiny Dick e.a., *Ons jeugdboek*, met: De freule uit Siam + De wintervoorraad van Wollepluim (ill. Atie Siegenbeek van Heukelom), 1e druk 1954, Het Parool / De Nieuwe Pers.
- Phiny Dick, *De toverfluit*, 1e druk 1956, G.B. van Goor Zonen.
- Jan Gerhard Toonder, *De dronken kanarie* (voorplatill. Phiny Dick + Marten Toonder), 1e druk 1975, De Bezige Bij.

Aquarellen van Phiny Dick als voorplatillustraties voor Marten Toonders autobiografie

- *Vroeger was de aarde plat*, 1e druk 1992, De Bezige Bij.
- *Het geluid van bloemen*, 1e druk 1993, De Bezige Bij.
- *Onder het kollende meer Doo*, 1e druk 1996, De Bezige Bij.
- *Tera*, 1e druk 1998, De Bezige Bij.

Voorplatillustraties van Phiny Dick voor Marten Toonders Bommel-paperbacks

- *Een heer moet alles alleen doen*, 1e druk 1969, De Bezige Bij. Tot 1998 twaalf drukken.
- *Zoals mijn goede vader zei*, 1e druk 1970, De Bezige Bij. Tot 1995 tien drukken.
- *Een eenvoudige doch voedzame maaltijd*, 1e druk 1970, De Bezige Bij. Tot 1996 tien drukken.
- *Parbleu*, 1e druk 1971, De Bezige Bij. Tot 1998 acht drukken.
- *Een groot denkraam*, 1e druk 1972, De Bezige Bij. Tot 1995 zeven drukken.
- *Altijd dezelfde*, 1e druk 1973, De Bezige Bij. Tot 1998 zes drukken.
- *Verzin toch eens een list!*, 1e druk 1973, De Bezige Bij. Tot 1991 vijf drukken.

- *Overgehaalde landrotten*, 1e druk 1974, De Bezige Bij. Tot 1995 zes drukken.
- *Met mijn teer gestel* (ill. samen met Marten Toonder), 1e druk 1974, De Bezige Bij. Tot 1998 vijf drukken.
- *Zeg nu zelf...*, 1e druk 1974, De Bezige Bij. Tot 1998 vijf drukken.
- *En daar houd ik mij aan...*, 1e druk 1975, De Bezige Bij. Tot 1998 vier drukken.
- *Wat enigjes*, 1e druk 1975, De Bezige Bij. Tot 1998 vijf drukken.
- *Hoe vreselijk is dit alles*, 1e druk 1977, De Bezige Bij. Tot 1998 vijf drukken.
- *De Grote Onthaler*, 1e druk 1977, De Bezige Bij. Tot 1995 vijf drukken.
- *Ach mallerd*, 1e druk 1979, De Bezige Bij. Tot 1995 vier drukken.
- *Héél stilletjes*, 1e druk 1979, De Bezige Bij. Tot 1991 vier drukken.
- *Daar zit iets achter*, 1e druk 1980, De Bezige Bij. Tot 1995 drie drukken.
- *Had ik maar beter geluisterd* (ill. samen met Marten Toonder), 1e druk 1980, De Bezige Bij. Tot 1998 drie drukken.
- *Een ragfijn spel*, 1e druk 1981, De Bezige Bij. Tot 1995 twee drukken.
- *Een enkel opbeurend woord*, 1e druk 1982, De Bezige Bij. Tot 2001 drie drukken.
- *Dit gaat te ver* (ill. samen met Marten Toonder), 1e druk 1983, De Bezige Bij.
- *Daar kan ik niet tegen* (ill. samen met Marten Toonder), 1e druk 1985, De Bezige Bij. Tot 1998 vier drukken.
- *Soms verstout ik mij* (ill. samen met Marten Toonder), 1e druk 1985, De Bezige Bij. Tot 1998 twee drukken.
- *Een kleine handreiking* (ill. samen met Marten Toonder), 1e druk 1986, De Bezige Bij. Tot 1998 twee drukken.

Overige

- *Thijs IJs, de witte beer*, stripverhaalserie, 1.408 afl.; 23.03.1934–18.10.1938, in: Nieuwsblad van het Noorden e.a. dagbladen.
- *De stoute streken van Stip en Stap*, stripverhaalserie, 185 afl.; 15.04.1934–24.03.1935, in: „Extra” Magazine, Nederlandsche Rotogravure Maatschappij, voor C. Jamin.
- *Doris en Daantje*, stripverhaalserie, 104 afl.; 01.04.1935–21.03.1937, in: „Extra” Magazine, Nederlandsche Rotogravure Maatschappij, voor C. Jamin.
- Voorbladillustratie, pastel, 05.12.1937; voor weekblad ABC.
- *Miezientje in Poesenoord*, stripverhaalserie, afl. 1–5; 01.01.1938–25.02.1938, in: Paraat, Nederlandsche Rotogravure Maatschappij, voor Hus-Carels.
- *Miezientje in Poesenoord*, stripverhaalserie, afl. 6–13 (e.v.?); 01.01.1938–20.05.1938, in: Onze Club-Krant, Nederlandsche Rotogravure Maatschappij, voor Hus-Carels.

- Voorbladillustratie, pastel, 10.03.1938; voor „Extra” Magazine, Nederlandsche Rotogravure Maatschappij, voor C. Jamin.
- Prentbriefkaarten, serie 6: diverse dieren, nrs. 525–530; 1941, De Muinck & Co.
- Prentbriefkaarten, serie 20: eekhoortjes, nrs. 618–623; 1942, De Muinck & Co.
- Prentbriefkaarten, serie 22: konijntjes, nrs. 630–635; 1942, De Muinck & Co.
- Prentbriefkaarten in facsimile: eekhoortjes en konijntjes, nrs. 528, 618, 620, 634; 2012, Museum Meermanno / Museum van het boek.
- *Olle Kapoen*, 3 stripverhalen; 22.10.1945–27.02.1946, in: Amsterdamsch Dagblad.
- *Olle Kapoen*, 71 stripverhalen; 02.11.1946–30.10.1954, in: Algemeen Handelsblad.
- *Olle Kapoen*, 8 stripverhalen; 1954–1955, in: Het Binnenhof.
- *Logboek van de goede sleepboot Kraak*, geïllustreerde tijdschrifttribriek; 12.12.1947–30.12.1950, in: Tom Poes Weekblad, Marten Toonder Studio’s..
- *Logboek van de goede sleepboot Kraak*, geïllustreerde tijdschrifttribriek; 06.12.1950, 27.12.1950, in: Bommelbode, De Volkskrant i.s.m. Marten Toonder Studio’s.
- *Birre Beer*, stripverhalen voor dagbladen; 1954–1956, in: Algemeen Handelsblad.

Tentoonstellingen

- Groep-tentoonstelling; 06.06.1975–20.06.1975; Bank of Ireland, hoofdkantoor, Dublin.
- Groep-tentoonstelling; najaar 1984; Singer Museum, Laren NH.
- Solo-tentoonstelling; 12.05.1985–17.06.1985; Galerie Brink 7, Yde.
- Solo-tentoonstelling; 1986; De Zonneruiter, Schiphol.
- Solo-tentoonstelling; 08.04.1990–08.08.1990; Galerie Brink 7, Yde. (deze expositie liep nog toen Phiny Dik op 7 augustus overleed.)
- Solo-tentoonstelling; 20.05.2012–16.09.2012; Museum Meermanno, ’s-Gravenhage.

Image, 1985.
Aquarel, tentoongesteld tijdens
de Phiny Dick-expositie
in De Zonneruiter, Schiphol, 1986.

Colofon

Deze uitgave verscheen ter gelegenheid van de honderdste
geboortedag van Phiny Dick, 14 september 2012.

Uitgave:
WBOOKS, Zwolle
in samenwerking met Museum Meermanno | Huis van het boek,
Den Haag.

Auteur: Eiso Toonder

Idee: Maartje de Haan (Museum Meermanno | Huis van het boek) en Hans
Matla (NIBBI)

Tekstredactie: Hans Matla en Maartje de Haan,
met dank aan Petra Luijckx en Rob Lodder
Bibliografie: Hans Matla

Vormgeving en fotografie: Jelle Hellinga, Den Haag

Druk: Èpos | Press, Zwolle

Verantwoording illustraties:
Collectie Hans Matla / NIBBI, 's-Gravenhage: pag. 2, 24, 25, 26,
27 onder, 28, 32, 37, 38, 40, 41, 46, 47, 72
Collectie Toonder Compagnie, Amsterdam: pag. 11, 16, 17, 21, 23, 27 boven,
39, 44, 45, 48, 49, 50, 67
Collectie Museum Meermanno | Huis van het boek, Den Haag:
pag. 29, 30, 31, 33, 34, 35, 36, 42, 43
Collectie Eiso Toonder: pag. 4, 9, 15
Collectie Rick van Uden: pag. 47

©2012 WBOOKS / Museum Meermanno / Eiso Toonder

WBOOKS
info@wbooks.com
www.wbooks.com

Museum Meermanno | Huis van het boek
www.meermanno.nl

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag
worden veeelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd
gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op
enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën,
opnamen, of op enige andere wijze, zonder voorafgaande
schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISBN 978 90 400 0791 0
NUR 642

Men beweert dat elke grote kunstenaar vergezeld wordt door een muze – een vrouw die hem inspireert en aanspoort tot grotere creativiteit. Phiny Dick was daar een goed voorbeeld van. Zij hechtte zich aan haar buurjongen, een zekere Marten Toonder, die besloot om tekenaar te worden. Zij nam tekenles om hem bij die carrière te kunnen helpen. Ze vormden een ideale artistieke twee-eenheid. Daarbij was zij de stuwende kracht die hem maakte tot wat hij werd, een begaafd verteller in woord en beeld. Zoals een muze betaamt, hield Phiny zich bescheiden op de achtergrond.

Deze uitgave verscheen ter gelegenheid van Phiny's honderdste geboortedag en bevat onder meer haar levensverhaal, opgetekend door haar zoon Eiso Toonder en een niet eerder gepubliceerd verhaal van Phiny, *Schuimpje en Zigzag*.

9 789040 007910

WWW.WBOOKS.COM